

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Taiteen edistämiskeskuksesta, valtion taiteilija-apurahoista annetun lain muuttamisesta ja alueiden kehittämisestä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Taiteen edistämiskeskuksesta. Uusi laki korvaisi nykyisen taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain. Esityksen lähtökohtana on uudistaa 1960-luvulta peräisin olevan taidetoimikuntalaitoksen toimintaa ja rakennetta vastaamaan paremmin jo tapahtuneisiin ja tuleviin toimintaympäristön muutoksiin kuitenkin siten, että taiteen autonomiaan liittyvä vertaisarviointi turvataan.

Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi Taiteen edistämiskeskus –niminen virasto, jolla olisi aluetoimipisteitä. Keskuksen yhteydessä olisi itsenäistä päätäntävaltaa käyttäviä luottamuselimiä, joita olisivat taideneuvosto, valtion ja alueelliset taidetoimikunnat sekä erillislautakunnat.

Taidetoimikuntalaitoksen taiteen edistämiseen liittyvää toimintaa selkeytettäisiin erottamalla luottamuselimen arviointiin perustuvat ja keskuksen viranomaistehtävät toisistaan.

Taiteen keskustoimikunnalla nyt olevia tehtäviä uudistettaisiin siten, että keskuksella olisi enemmän tehtäviä, jotka edellyttävät itsenäistä päätöksentekoa ja aktiivista toimintaa. Taiteen edistämisen lisäksi keskuksella olisi myös kulttuurin edistämiseen liittyviä tehtäviä eräiltä osin. Aluetoimipisteille tulisi valtakunnallisia erityistehtäviä.

Taiteen autonomista asemaa ehdotetaan vahvistettavaksi. Luottamuselinten päätök-

senteossa säilytetään vertaisarviointi. Uudistuksessa säilytettäisiin luottamuselimet niin valtakunnallisella kuin alueellisella tasolla ja perustettaisiin taideneuvosto. Taideneuvostolla olisi keskeinen tehtävä opetus- ja kulttuuriministeriön taidepolitiikan asiantuntijana. Valtioneuvostolta ja ministeriöltä siirretäisiin päätösvaltaa taideneuvostolle.

Keskukselta aluetoimipisteineen muodostuisi yhtenäinen taiteen ja kulttuurin edistämisen kokonaisuus. Keskuksen toimintakykyä parannettaisiin ja hallintoa yhtenäistettäisiin verrattuna nykyisen taiteen keskustoimikunnan toimintakykyyn ja hallintoon. Keskuksen johtamista selkeytettäisiin verrattuna keskustoimikunnan johtamiseen.

Hallintoa ja sen läpinäkyvyyttä parannettaisiin selkeyttämällä valtionavustus- ja apurahapäätöksentekoa. Päätöksenteon avoimuuden lisäämiseksi luovuttaisiin kiellosta valittaa valtionavustuspäätöksistä ja apurahapäätöksistä. Päätöksistä voisi tehdä oikeusvaatimuksen ja hakea muutosta laillisuusperusteella.

Uudistukseen liittyen muutettaisiin lisäksi valtion taiteilija-apurahoista annettua lakia ja alueiden kehittämisestä annettua lakia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö.....	5
Laki ja asetus taiteen edistämisen järjestelystä.....	5
Laki ja asetus eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista.....	6
Laki ja asetus eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista.....	7
Laki valtion taiteilija-apurahoista.....	7
Valtioneuvoston päätös ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä ja valtioneuvoston päätös ylimääräisiin taiteilijaeläkkeisiin liittyvistä ylimääräisistä perhe-eläkkeistä.....	7
2.2 Käytäntö.....	7
Taiteen keskustoimikunta.....	7
Tehtävät.....	8
Alueelliset taidetoimikunnat.....	9
Kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahalautakunta.....	12
Kuvataiteen näyttöapurahalautakunta.....	12
2.3 Pohjoismainen vertailu.....	14
2.4 Nykytilan arviointi.....	15
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	17
3.1 Tavoitteet.....	17
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	18
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	21
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	21
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	22
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	23
5 ASIAN VALMISTELU.....	23
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	23
5.2 Lausunnot.....	24
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	26
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	26
1.1 Laki Taiteen edistämiskesuksesta.....	26
1.2 Laki valtion taiteilija-apurahoista.....	34
1.3 Laki alueiden kehittämisestä.....	35
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	35
3 VOIMAANTULO.....	35
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	35
LAKIEHDOTUS.....	37
Laki Taiteen edistämiskesuksesta.....	37
Laki valtion taiteilija-apurahoista annetun lain muuttamisesta.....	41
Laki alueiden kehittämisestä annetun lain 10 §:n muuttamisesta.....	42

LIITE	43
RINNAKKAISTEKSTI.....	43
Laki valtion taiteilija-apurahoista annetun lain muuttamisesta	43
LIITE	45
RINNAKKAISTEKSTI.....	45
Laki alueiden kehittämisestä annetun lain 10 §:n muuttamisesta.....	45

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Suomen nykyinen taiteen edistämisyjärjestelmä luotiin vuoden 1968 alusta. Sen esimerkkeinä olivat Ison-Britannian sekä 1960-luvulla syntyneet Ruotsin, Tanskan ja Norjan järjestelmät. Taiteen edistämisyjärjestelmä koostuu taiteen keskustoimikunnasta sekä valtion taidetoimikunnista ja alueellisista taidetoimikunnista. Lisäksi taiteen keskustoimikunnalla on hallintotoimisto. Luottamuselimenä toimivan taiteen keskustoimikunnan muodostavat valtion taidetoimikuntien puheenjohtajat ja valtioneuvoston määräämät kuusi muuta jäsentä, joista vähintään kahden tulee edustaa alueellisia taidetoimikuntia. Taidetoimikuntalaitoksesta säädetään taiteen edistämisen järjestelystä annetussa laissa (328/1967), jäljempänä *taiteen edistämislaki*.

Taidetoimikuntalaitoksen ydintehtävä on taiteilijoiden työskentelyedellytysten turvaaminen ja muu taiteen tukeminen jakamalla apurahoja, palkintoja ja avustuksia. Päätöksenteko perustuu taiteen kentän asiantuntemukseen ja vertaisarviointiin, ja tukimuotojen pääpaino on ammattitaiteilijoiden taiteellisen työn tukemisessa. Ominaista taidetoimikuntalaitoksen työskentelylle on, että päätökset syntyvät toimielinten kollektiivisina kokouspäätöksinä.

Järjestelmän kehittämiseksi on tehty vuosikymmenien kuluessa useita selvityksiä ja mietintöjä sekä kansainvälisiä arvioiteja. Lakiin on sen voimassaoloaikana tehty monta osittaismuutosta, mutta valtion taidetoimikuntajärjestelmä on säilynyt perusrakenteiltaan samanlaisena koko lain voimassaoloajan. Alkuaan seitsemästä taidetoimikunnasta muodostettiin vuonna 1977 kaksi uutta toimikuntaa jakamalla kamerataidetoimikunta elokuva- ja valokuvataidetoimikunniksi ja irtottamalla vuonna 1983 tanssitaide omaksi toimikunnaksi näyttämötaidetoimikunnan yhteydestä, jolloin taidetoimikuntien kokonaismäärä nousi yhdeksään.

Alueellisten taidetoimikuntien kohdalla merkittävin muutos oli 11 läänin taidetoimikunnan muuttaminen 13 alueelliseksi taide-

toimikunnaksi lääniuudistuksen yhteydessä vuoden 1998 alusta. Vuoden 2008 alusta alueellisten taidetoimikuntien hallinnollista asemaa muutettiin niin, että niiden hallinto ja hallintohenkilöstö siirrettiin sisäasiainministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Muutoksella alueellinen taidetoimikuntalaitos liitettiin hallinnollisesti taiteen keskustoimikunnan alaisuuteen ja sen tulosohejaus siirrettiin opetus- ja kulttuuriministeriöltä taiteen keskustoimikunnalle.

Nykyisin valtion taidetoimikuntalaitoksella tarkoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön alaista taiteen keskustoimikunnan ja yhdeksän valtion taidetoimikunnan ja niiden hallintotoimiston, 13 alueellisen taidetoimikunnan, taiteen keskustoimikunnan kolmen jaoston sekä keskustoimikunnan yhteydessä toimivien kahden erillisen lautakunnan muodostama kokonaisuutta.

Taidetoimikuntajärjestelmän piirissä on virkamiehinä, työsuhteessa olevina työntekijöinä ja luottamushenkilöinä yli 400 henkilöä, joista noin 300 on jäsenenä päätösvaltaa käyttävissä luottamuselimissä. Hallintohenkilöstöä on 54 henkilötyövuotta, joista 23 on taiteen keskustoimikunnan toimitiloissa Helsingissä ja 31 alueilla alueellisten taidetoimikuntien aluetoimistoissa. Lisäksi taiteen keskustoimikunnalla on taiteilijaprofessorin virkoja 31 päivään elokuuta 2014 saakka, johon mennessä ne muutetaan taiteilija-apurahoiksi. Virat ovat apurahan luonteisia, mutta niiden palkkausmenot suoritetaan viraston toimintamenoista. Alueellisen taiteen edistämistehtävissä on enintään 49 määräaikaista työsuhteista henkilöä (länintaiteilijat), joiden palkkaamiseen käytettävät määrärahat osoitetaan vuosittain veikkausvoittovaroista.

Valtion aluehallinto uudistui vuoden 2010 alusta, kun perustettiin aluehallintovirastot ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Kulttuuriasiat sisällytettiin uudistuksessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäviin. Alueellisten taidetoimikuntien nimitysoikeus siirtyi aluehallintouudistuksen yhteydessä vuoden 2010 alusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä maakunnan liitoille.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliittikan strategia valmistui vuonna 2009. Sen mukaisia toimenpiteitä ovat valtion kulttuurihallinnon selkeyttäminen ja valtion taidetoimikuntalaitoksen vahvistaminen. Valtioneuvosto antoi keväällä 2010 eduskunnalle selonteon kulttuurin tulevaisuudesta (VNS 4/2010 vp), jossa muun ohella ehdotettiin, että taiteen keskustoimikunnasta muodostetaan Taiteen edistämiskeskus. Eduskunnan kirjelmässä valtioneuvoston selonteosta kulttuurin tulevaisuudesta (EK 38/2010 vp) eduskunta on kannanottonaan edellyttänyt, että valmistellaan esitys taiteen keskustoimikunnan muuttamiseksi Taiteen edistämiskeskukseksi.

Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelman mukaan Taiteen keskustoimikunnasta muodostetaan Taiteen edistämiskeskus. Uudistuksessa säilytetään vertaisarvioinnin asema päätöksentekoprosessissa.

Edellä sanotun johdosta on tarpeen uudistaa taidetoimikuntalaitosta koskevat säännökset.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö

Laki ja asetus taiteen edistämisen järjestelyistä

Taiteen keskustoimikunnasta, valtion taidetoimikunnista ja alueellisista taidetoimikunnista säädetään taiteen edistämislaisissa. Taiteen edistämislain 1 §:n 1 momentin mukaan Suomen taiteen edistämistä varten on valtion elokuvataidetoimikunta, valtion kirjallisuustoimikunta, valtion kuvataidetoimikunta, valtion muotoilutoimikunta, valtion näyttämötaidetoimikunta, valtion rakennustaidetoimikunta, valtion säveltaidetoimikunta, valtion tanssitaidetoimikunta ja valtion valokuvataidetoimikunta. Lisäksi taiteen keskustoimikunta voi asettaa jaostoja.

Taiteen edistämislain 1 §:n 2 momentin mukaan alueellisen taide-elämän edistämistä varten on alueellisia taidetoimikuntia, joiden lukumäärästä ja toimialueista valtioneuvosto tarkemmin päättää. Alueellisten taidetoimikuntien lukumäärästä ja toimialueista annettun valtioneuvoston päätöksen (817/1997)

mukaan, jota edelleen sovelletaan, alueellisia taidetoimikuntia on 13. Päätöksessä on lisäksi määrätty, mistä maakunnan liiton toimialueista kunkin alueellisen taidetoimikunnan toimialue muodostuu.

Taiteen edistämislain 1 §:n 3 momentin mukaan valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien yhteiselimenä on taiteen keskustoimikunta ja sen hallintotoimisto. Taidetoimikuntien toiminnan järjestämisestä päätetään taiteen keskustoimikunnan vahvistamassa työjärjestyksessä.

Taiteen edistämislain 1 a §:n (1134/2010) mukaan taiteen keskustoimikunnan yhteydessä on:

1) apurahojen ja avustusten jakamista varten lautakunta, josta säädetään eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetussa laissa (236/1961) ja

2) apurahojen jakamista varten lautakunta, josta säädetään eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetussa laissa (115/1997).

Taiteen edistämislain 2 §:n 1 momentin mukaan valtion taidetoimikuntien ja taiteen keskustoimikunnan tehtävänä on edistää luovaa ja esittävää taiteellista työtä, taiteen tuntemusta ja harrastusta sekä taiteen kannalta tärkeää ajankohtaista tutkimusta, toimia valtion asiantuntijaeliminä taiteen alalla sekä suorittaa ne muut taiteen edistämistä tarkoittavat tehtävät, jotka valtioneuvoston asetuksella niille annetaan.

Taiteen edistämislain 2 §:n 2 momentin mukaan alueellisen taidetoimikunnan tehtävänä on toimialueellaan edistää taidetta sekä sen harjoittamista ja harrastamista. Toimikunta voi sen käytettäviksi osoitettujen määrärahojensa rajoissa myöntää taiteilija- ja kohdeapurahoja sekä muita avustuksia. Tarkemmat säännökset toimikunnan tehtävistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Taiteen edistämislain 2 §:n 3 momentin mukaan taiteen keskustoimikunta, valtion taidetoimikunnat sekä alueelliset taidetoimikunnat ovat opetus- ja kulttuuriministeriön alaisia. Tulohajauksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Taiteen edistämislain 3 §:n mukaan asetettaessa edellä tarkoitettuja taidetoimikuntia on huolehdittava siitä, että taiteen eri lajit tulevat edustetuiksi niissä ja että myös alueelliset

ja kielelliset näkökohdat otetaan huomioon. Valtion taidetoimikuntien jäsenten tulee olla asianomaisen taiteen alan ansioituneita harjoittajia tai tuntijoita. Alueellisen taidetoimikunnan jäsenten tulee olla jonkin taiteen alan tai alueellisen kulttuurin tuntijoita.

Taiteen edistämislain 4 §:n 1 momentin mukaan valtion taidetoimikunnan puheenjohtajan ja muut jäsenet määrää valtioneuvosto taiteen ja kulttuurin eri alojen keskeisiä järjestöjä ja laitoksia kuultuaan näiden ehdottamista henkilöistä. Varapuheenjohtajan toimikunta valitsee keskuudestaan.

Taiteen edistämislain 4 §:n 2 momentin mukaan luottamuselimenä toimivan taiteen keskustoimikunnan muodostavat valtion taidetoimikuntien puheenjohtajat ja valtioneuvoston määräämät kuusi muuta jäsentä, joista vähintään kahden tulee edustaa alueellisia taidetoimikuntia. Taiteen keskustoimikunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan määrää valtioneuvosto.

Taiteen edistämislain 4 §:n 3 momentin mukaan alueellisen taidetoimikunnan jäsenet määrää toimikunnan toimialueen maakunnan liitto alueellisia taiteen ja kulttuurin järjestöjä ja laitoksia kuultuaan näiden ehdottamista henkilöistä. Jos taidetoimikunnan toimialue kuitenkin muodostuu useamman maakunnan liiton alueesta, asianomaiset maakunnan liitot määräävät jäsenet yhdessä. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan toimikunta valitsee keskuudestaan.

Taiteen edistämislain 5 §:n 1 momentin mukaan valtion talousarvioon otetaan vuosittain valtion taidetoimikuntia, taiteen keskustoimikuntaa ja alueellisia taidetoimikuntia varten määräraha käytettäväksi toimikuntien taiteen edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen ja hallintomenoihin.

Taiteen edistämislain 5 §:n 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettujen taiteen edistämistoimenpiteiden rahoittamiseen tarvittavat varat suoritetaan ensisijaisesti niistä määrärahoista, jotka valtion talousarviossa on osoitettu taidetta edistäviin tarkoituksiin raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain (1054/2001) nojalla (veikkausvoittovarat).

Taiteen edistämislain 5 a ja 5 b §:ssä säädetään muutoksenhakukiellosta taiteen keskus-

toimikunnan, valtion taidetoimikunnan ja alueellisen taidetoimikunnan päätöksiin.

Taiteen edistämisen järjestelystä annetun asetuksen (1105/1991), jäljempänä *taiteen edistämisasetus*, 1 §:ssä säädetään tarkemmin taiteen keskustoimikunnan tehtävistä, 2 §:ssä keskustoimikunnan puheenjohtajasta, 3 §:ssä keskustoimikunnan toimikaudesta, 4—7 §:ssä valtion taidetoimikunnista ja 8—10 §:ssä alueellisista taidetoimikunnista. Lisäksi asetuksessa on muun muassa säännöksiä hallintotoimistosta, viroista sekä asioiden käsittelystä ja ratkaisemisesta.

Taiteen keskustoimikunnan, valtion taide-toimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien toimikausi on kolme vuotta. Sama henkilö voidaan nimittää enintään kahdeksi peräkkäiseksi toimikaudeksi ja sen jälkeen aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua uudelleen. Valtion taidetoimikuntiin ja alueellisiin taide-toimikuntiin kuuluu enintään 11 jäsentä. Valtion taidetoimikunnassa tulee olla edustettuna asianomaisen taiteen alan eri alojen ja koulutuksen asiantuntemus.

Taiteen keskustoimikunnalla on vuonna 2008 hyväksytty työjärjestys. Työjärjestyksessä on tarkempia määräyksiä muun muassa toimintaorganisaatiosta, hallinnosta sekä asioiden käsittelystä ja ratkaisemisesta. Taiteen keskustoimikunnan hallintotoimistossa on hallintopalveluyksikkö, alueyksikkö ja tutkimusyksikkö.

Laki ja asetus eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista

Eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaan valtion varoista jaetaan vuosittain kuvataiteen tekijöille apurahoja sen johdosta, että heidän tekemiään, julkisessa omistuksessa olevia teoksia voidaan näyttää julkisesti.

Apurahojen jakamista varten on opetus- ja kulttuuriministeriön asettama lautakunta, joka on taiteen keskustoimikunnan yhteydessä. Tarkemmin lautakunnasta säädetään kuvataiteen apurahalautakunnasta annetulla asetuksella (116/1997).

Laki ja asetus eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista

Eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (236/1961) mukaan valtion varoista jaetaan vuosittain kirjailijoille ja kääntäjille sen johdosta, että heidän kirjoittamiaan tai kääntämiään kirjoja pidetään maksuttomasti käytettävissä yleisissä kirjastoissa, apurahoja ja avustuksia, joiden kokonaismäärä on 10 prosenttia edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

Apurahojen ja avustusten jakamista varten on opetus- ja kulttuuriministeriön asettama lautakunta, joka on taiteen keskustoimikunnan yhteydessä. Tarkemmin apurahojen ja avustusten myöntämisestä ja lautakunnasta säädetään eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetussa asetuksessa (46/1964).

Laki valtion taiteilija-apurahoista

Taiteen keskustoimikunta myöntää valtion taiteilija-apurahoja. Valtion taiteilija-apurahoista annettua lakia (734/1969) on uudistettu niin, että vuoden 2012 alusta lähtien taiteilijaprofessorin virat muutetaan taiteilija-apurahoiksi. Kyseinen apuraha voidaan myöntää erittäin ansioituneille taiteenharjoittajille ja se on samansuuruinen ja verovapaa kuten muutkin valtion taiteilija-apurahat. Apurahakausi on enintään kymmenen vuotta ja apurahan saajalla on oikeus käyttää apurahakauden ajan taiteilijaprofessorin nimikettä. Muutokset tapahtuvat vuoden 2012 alusta sitä mukaa kuin nykyisten viranhaltijoiden viisivuotiset virkasuhteet päättyvät, viimeistään 1 päivänä syyskuuta 2014.

Lain mukaan tasavallan presidentti voi taiteen keskustoimikunnan esityksestä myöntää akateemikon arvonimen erittäin ansioituneelle taiteenharjoittajalle.

Valtioneuvoston päätös ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä ja valtioneuvoston päätös ylimääräisiin taiteilijaeläkkeisiin liittyvistä ylimääräisistä perhe-eläkkeistä

Ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun valtioneuvoston päätöksen (75/1974) mukaan taiteilijaeläkkeenä annettava ylimääräinen eläke voidaan myöntää taiteilijalle, joka asuu tai on asunut Suomessa, tunnustukseksi hänen ansiokkaasta toiminnastaan luovana tai elävänä taiteilijana. Eläkettä ei ilman erityistä syytä myönnetä kuuttakymmentä vuotta nuoremman henkilölle. Eläke voidaan myöntää täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Eläkettä myönnettäessä on otettava huomioon hakijan varallisuusasema sekä hänen toimeentulomahdollisuutensa. Eläkkeen myöntää hakemuksesta opetus- ja kulttuuriministeriö ja maksaa Kuntien eläkevakuutus.

Ylimääräisiin taiteilijaeläkkeisiin liittyvistä ylimääräisistä perhe-eläkkeistä annetun valtioneuvoston päätöksen (216/1974) mukaan ylimääräistä taiteilijaeläkettä saaneen henkilön jälkeen voidaan myöntää ylimääräinen perhe-eläke. Perhe-eläke voidaan myöntää huomioon ottaen hakijan varallisuusasema ja toimeentulomahdollisuudet ylimääräistä taiteilijaeläkettä saaneen henkilön kuoltua tämän leskelle ja 18 vuotta nuoremman lapselle.

Taiteen keskustoimikunta ja taidetoimikunnat antavat opetus- ja kulttuuriministeriölle lausunnon ylimääräistä taiteilijaeläkettä koskevista hakemuksista.

2.2 Käytäntö

Taiteen keskustoimikunta

Taiteen keskustoimikunnan käsite ei ole yksiselitteinen. Sillä voidaan tarkoittaa ensinnäkin luottamuselintä, jonka muodostavat valtion taidetoimikuntien puheenjohtajat ja valtioneuvoston määräämät kuusi muuta jäsentä. Käsite voidaan ymmärtää myös laajemmin, jolloin taiteen keskustoimikunnalla tarkoitetaan edellä todetun luottamuselimen lisäksi valtion ja alueellisten taidetoimikuntien sekä virastomaisesti toimivan valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikun-

tien yhteiselimenä toimivaa taiteen keskustoimikuntaa ja niiden hallintotoimistoa.

Hallintotoimisto hoitaa taiteen keskustoimikunnan, valtion- ja alueellisten taidetoimikuntien ja erillislautakuntien yleistä hallintoa ja huolehtii muun muassa henkilöstöhallinnosta, tulosohjauksesta, viraston tiedotustoiminnasta ja taidetoimikuntalaitoksen tutkimustoiminnan organisoinnista. Hallintotoimistoon kuuluu hallintopalveluyksikkö, alueyksikkö ja tutkimusyksikkö.

Tutkimusyksikön tehtävänä on työjärjestyksen mukaan vastata taiteen keskustoimikunnan taide- ja kulttuuripolitiikan alan tutkimus-, tilastointi- ja selvitystoiminnasta sekä raportoida siitä yhteistyöfoorumina toimivalle taiteen keskustoimikunnan ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiselle ohjausryhmälle sekä vastata julkaisutoiminnasta ja dokumentoinnista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä. Tutkimusyksikkö myös ylläpitää taide- ja kulttuuripolitiikan alan kirjastoa.

Taiteen keskustoimikunta kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikköön ja on osa ministeriön tilinpäätöstä. Keskustoimikunnalla on ministeriön kanssa yhteisiä järjestelmiä myös muun muassa tietohallinnossa, valtionavustusten hallinnoinnissa ja maksatuksessa sekä talous- ja henkilöstöhallinnossa.

Taiteen keskustoimikunnan (luottamuselin) puheenjohtaja toimii samalla viraston esimiehenä, joka voi hoitaa tehtävänsä sivutoimisesti tai päätoimisesti. Hallintotoimiston päällikkönä on pääsihteeri.

Taiteen keskustoimikunta toimii valtion ja alueellisten taidetoimikuntien yhteiselimenä. Valtion taidetoimikuntia on yhdeksän ja alueellisia 13.

Taiteen keskustoimikunnan alaisena toimii sen asettamia avustus- ja rahoituspäätöksiä tekeviä jaostoja, joita nykyisin ovat monikulttuurisuusjaosto, säveltaiteen kirjastoapurahajaosto ja kuvittajien ja sarjakuvataiteilijoiden kirjastoapurahajaosto. Vuoden 2010 loppuun saakka jaostoja oli seitsemän. Taiteen keskustoimikunnan sisäisen kehittämistyön tuloksena jaostojen määrää vähennettiin. Lastenkulttuurijaoston tehtävät hoidetaan nykyisin alueellisissa taidetoimikunnissa, residenssijaoston tehtävät taiteen keskustoimikunnassa, mediataidejaoston tehtävät

valokuvataidetoimikunnassa, ja sirkustaidejaoston tehtävät tanssitaide-toimikunnassa.

Taiteen keskustoimikunnan yhteydessä toimii lisäksi kaksi erillistä lautakuntaa. Valtion taideteostoimikunta siirrettiin vuoden 2011 alusta Valtion taidemuseon yhteyteen muuttamalla taiteen edistämislakia ja Valtion taidemuseosta annettua lakia (566/2000).

Taiteen keskustoimikunta sekä sen alaiset valtion taidetoimikunnat ja jaostot muodostavat opetus- ja kulttuuriministeriön alaisen taide- ja taiteilijapoliittisen asiantuntija- ja rahoittajaelimen. Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee taiteen keskustoimikunnan kanssa kolmivuotisen tulosopimuksen, jota tarkistetaan vuosittain pidettävissä tulosneuvotteiluissa. Taiteen keskustoimikunta tulohajaa alueellisia taidetoimikuntia.

Tehtävät

Taiteen keskustoimikunta tukee taiteen tekemisen edellytyksiä myöntämällä apurahoja ja valtionavustuksia, jakamalla palkintoja. Taiteilijoiden ja taideyhteisöjen tukipäätösten ohella taiteen keskustoimikunta tekee aloitteita ja antaa asiantuntijalausuntoja taiteen edistämisestä, tukipolitiikasta sekä taiteilijoiden aseman parantamisesta.

Apurahoja ja valtionavustuksia myöntävät taiteen keskustoimikunta (luottamuselin), valtion taidetoimikunnat, alueelliset taidetoimikunnat ja erillislautakunnat. Valtion taidetoimikunnat ovat oman taiteenalan valtakunnallisia asiantuntija- ja rahoituselimiä. Alueelliset taidetoimikunnat toimivat alueellisen taiteen ja kulttuurin edistämisen asiantuntija- ja rahoituseliminä.

Toiminnan tavoitteena on edistää taiteen tasa-arvoista saatavuutta, saavutettavuutta, kulttuurista monimuotoisuutta ja taiteen soveltavaa käyttöä ja täten vahvistaa taiteen asemaa yhteiskunnassa. Toimenpiteillä luodaan edellytyksiä taiteilijoiden liikkuvuudelle ja kansainvälistymiselle. Lisäksi apurahapolitiikassa otetaan huomioon hakijoiden sukupuoli-, ikä-, kieli- ja asuinpaikkarakenne ja erityisesti nuorten taiteilijoiden asema apurahan hakijoina ja saajina.

Apuraha- ja avustuspäätöksillä on tärkeä merkitys kunkin taiteenalan taiteilijoille ja muille toimijoille. Niillä on myös valtakun-

nallista merkitystä maamme taiteen ja taiteilijoiden esiintuojina.

Apurahat ovat yksittäisille henkilöille myönnettäviä henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja työskentelyapurahoja tai hankkeeseen tarkoitettuja kohdeapurahoja.

Valtionavustukset myönnetään yhteisöille joko yleisavustuksena saajan toimintaan tai erityisavustuksena tiettyyn hankkeeseen.

Apurahat ja avustukset ovat määräaikaaisia, ja myöntöpäätökset tehdään kollektiivisesti ja ne perustuvat vertaisarviointiin. Vertaisarviointi on asianomaisen taiteen alan ansioituneiden harjoittajien tai tuntijoiden suorittama arvio arvioinnin kohteena olevan taiteilijan taiteellisesta toiminnasta.

Päätöksistä ei ole oikaisuvaatimus- tai valitusmahdollisuutta.

Taiteen keskustoimikunta jakaa vuosittain noin 560 valtionavustusta yhteisöille ja noin 2600 apurahaa yksityishenkilöille. Vuosittain annetaan noin 840 asiantuntijalausuntoa ministeriössä päätettävistä esim. valtakunnallisten järjestöjen tai valtakunnallisten kulttuuri-tapahtumien avustuksista.

Alueelliset taidetoimikunnat

Alueellisten taidetoimikuntien toimialueet muodostuvat maakunnan liittojen alueista. Uudenmaan taidetoimikunta muodostuu Uudenmaan liiton toimialueesta, Varsinais-Suomen taidetoimikunta muodostuu Varsinais-Suomen liiton toimialueesta, Satakunnan taidetoimikunta muodostuu Satakuntaliiton toimialueesta, Hämeen taidetoimikunta muodostuu Hämeen liiton ja Päijät-Hämeen liiton toimialueista, Pirkanmaan taidetoimikunta muodostuu Pirkanmaan liiton toimialueesta, Kaakkois-Suomen taidetoimikunta muodostuu Kymenlaakson liiton ja Etelä-Karjalan liiton toimialueista, Etelä-Savon taidetoimikunta muodostuu Etelä-Savon

maakuntaliiton toimialueesta, Pohjois-Savon taidetoimikunta muodostuu Pohjois-Savon liiton toimialueesta, Pohjois-Karjalan taidetoimikunta muodostuu Pohjois-Karjalan maakuntaliiton toimialueesta, Keski-Suomen taidetoimikunta muodostuu Keski-Suomen liiton toimialueesta, Pohjanmaan taidetoimikunta muodostuu Österbottens förbund -Pohjanmaan liiton, Etelä-Pohjanmaan liiton ja Keski-Pohjanmaan liiton toimialueista, Oulun läänin taidetoimikunta muodostuu Pohjois-Pohjanmaan liiton ja Kainuun maakunta -kuntayhtymän toimialueista ja Lapin taidetoimikunta muodostuu Lapin liiton toimialueesta.

Alueellisten taidetoimikuntien aluetoimistoissa on pääsihteerin virkoja. Alueelliset taidetoimikunnat voivat myöntää määrärahoistaan taiteilija- ja kohdeapurahoja, palkintoja ja muita avustuksia ja palkata määräaikaisiin taiteen edistämistehtäviin taidetoimikuntaan työsopimussuhteessa olevia henkilöitä (mm. läänintaiteilijat). Vuosittain myönnetään noin 1000 valtionavustusta.

Toimikunnat voivat myös antaa lausuntoja ja selvityksiä taidetta koskevista asioista ja olla mukana erilaisissa hankkeissa. Niiden tehtäviin kuuluu myös tiedotusta, julkaisu-toimintaa ja kansainvälistä toimintaa sekä taide- ja kulttuurielämän ja muiden toimijoiden keskinäistä yhteistyötä.

Läänintaiteilijat ovat keskeisiä tekijöitä alueellisen taiteen edistämisessä. Varat läänintaiteilijoiden palkkaukseen osoitetaan veikkausvoittovarojen taiteen edistämisvaroista. Ensimmäiset läänintaiteilijat palkattiin 1970-luvun alussa. Nykyisen käytännön mukaisesti läänintaiteilijat valitsee alueellinen taidetoimikunta, johon he ovat myös työsopimussuhteessa. Viime vuosina läänintaiteilijoiden tehtävissä on painottunut tuottaja-, manageri- ja ohjaajatoiminta.

Taulukko 1. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien vuosina 2008—2010 tekemät päätökset, lausunnot, julkaisut ym.

	2008	2009	2010
Taiteen keskustoimikunta			
Valtionavustukset ja apurahat			
- hakemukset, kpl	9 315	9 091	9 371
- myönnöt, kpl	3 009	2 953	3 162
Lausunnot valtionavustushakemuksista OKM:lle	807	832	841
Taideteostoimikunnan teosten määrä	12 726	12 932	13 094
Julkaisut	10	3	5
Alueelliset taidetoimikunnat			
Valtionavustukset			
- hakemukset, kpl	4 319	3 965	3 591
- myönnöt, kpl	1 124	1 099	1 006
Hankkeet	221	250	250

Taulukko 2. Apurahan hakijat sukupuolten, alueen, kielen ja iän mukaan vuonna 2010

Valtion taidetoimikuntien¹ apurahan hakijat ja saajat sukupuolen, alueen, kielen ja iän mukaan vuonna 2010		
	Hakijoita	Tuen saajia
Myönnöt, lkm ²	4 728	2 144
	% hakijoista	% tuen saajista
Naiset	52	50
Pääkaupunkiseutu	53	50
Ruotsinkieliset	7	6
Äidinkieli ”muu”	4	4
Alle 35-v.	24	19
Alueellisten taidetoimikuntien apurahan hakijat ja saajat sukupuolen, alueen ja iän mukaan vuonna 2010		
	Hakijoita	Tuen saajia
Myönnöt lkm ³	2 139	469
	% hakijoista	% tuen saajista
Naiset	56	51
Alueen keskuskaupunki ⁴	57	61
Alle 35-v.	30	32

1 - Taiteen keskuslaitos, valtion taidetoimikunnat ja apurahalautakunnat ja -jaostot.

2 - Sis. yksityishenkilöt ja työryhmien yhteishenkilöt, ei yhteisöjä. Päällekkäisyydet poistettu.

3 - Sis. yksityishenkilöt ja työryhmien yhteishenkilöt, ei yhteisöjä. Päällekkäisyydet poistettu.

4 - Keskuskaupungit = Mikkeli, Hämeenlinna, Kouvola, Jyväskylä, Rovaniemi, Oulu, Tampere, Joensuu, Vaasa, Kuopio, Pori, Helsinki, Turku.

Kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahalautakunta

Kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahalautakunta jakaa apurahoja ja avustuksia kirjailijoille ja kääntäjille. Tukimuoto koskee myös tietokirjallisuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriö määrää lautakunnan jäsenet, joita on yhdeksän, ja heille henkilökohtaiset varajäsenet molempia kieliryhmiä edustavien kirjailijoiden ja kääntäjien valtakunnallisia järjestöjä kuultuaan. Lautakunnan toimikausi on kolme vuotta. Lautakunta on toiminut vuodesta 1963 ja ollut keskustuomikunnan yhteydessä vuodesta 2001. Lautakunta tekee vuosittain noin 1400 päätöstä ja jakaa apurahoita ja avustuksina noin 2,8 miljoonaa euroa.

Kuvataiteen näyttöapurahalautakunta

Kuvataiteen näyttöapurahalautakunnan tehtävänä on jakaa apurahoja kuvataiteen, valokuvataiteen, muotoilun ja mediataiteen harjoittajille. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimittää kolmivuotiskaudeksi lautakuntaan yhdeksän jäsentä, joista yhden tulee edustaa ministeriötä, yhden valtion kuvataidetoimikuntaa, yhden valtion muotoilutoimikuntaa ja yhden valtion valokuvataidetoimikuntaa. Muut jäsenet ministeriö nimittää kuvataiteen tekijöiden keskeisiä järjestöjä ja alan keskeisiä yhteisöjä kuultuaan. Lautakunta on toiminut vuodesta 1997 lähtien ja ollut keskustuomikunnan yhteydessä vuodesta 2001. Lautakunta tekee vuosittain 750 päätöstä ja jakaa apurahoita noin 960 000 euroa.

Taidetoimikuntalaitoksen ja sen yhteydessä toimivien lautakuntien määrärahat
Taulukko 3. Taiteen keskustoimikunnan, valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien sekä jaostojen ja lautakuntien erät määrärahat vuosina 2008—2010 (1 000 euroa)

	2008	2009	2010
Taiteen keskustoimikunta			
- Toimintamäärärahat (TKT + alueelliset taidetoimikunnat)	4 593	4 592	5 321
- TKT:n tutkimus- ja tiedotustoimintaan ⁵	200	200	200
Taiteen keskustoimikunta, valtion taidetoimikunnat, jaostot ja lautakunnat			
- Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille	11 088	13 160	12 887
- Lastenkulttuurin edistämiseen	510	510	510
- Taiteen alan ulkomaisiin matka-avustuksiin ja taiteilijavaihtoa varten sekä residenssi-avustuksiin ja Ars Baltica -toimintaan	510	560	960 ⁶
- Kansainvälisen kulttuuriviennin, -vaihdon ja yhteistyön tukemiseen	-	140	-
- Monitaiteellisen sekä taiteiden raja-alueella olevan toiminnan tukemiseen	290	290	290
- Monikulttuurisuutta edistäviin taidehankkeisiin	-	100	100
- Kuvittajien ja sarjakuvataiteilijoiden kirjastoapurahat	50	50	50
- Sirkustaidejaosto	75	100	250
- Säveltaiteen kirjastoapurahat	120	120	120
- Kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain mukaiset apurahat	841	960	960
- Taiteilijoiden valtionpalkinnot	195	195	195
<i>Avustukset ja apurahat.:</i>			
- Elokuvataidetoimikunta	1 025	1 222	1 240
- Kirjallisuustoimikunta	175	200	210
- Kuvataidetoimikunta	709	790	860
- Näyttämötaidetoimikunta	1 637	1 866	2 866
- Rakennustaidetoimikunta	174	267	267
- Säveltaidetoimikunta	1 395	1 620	2 120
- Muotoilutoimikunta	270	350	360
- Tanssitaidetoimikunta	885	970	1 270
- Valokuvataidetoimikunta	400	480	570
- Taideteostoimikunta ⁶	704	800	994
Alueelliset taidetoimikunnat			
- Alueellinen taiteen edistäminen	5 021	5 371	6 474
Määrärahat yhteensä	30 867	34 913	39 074
- joista veikkausvoittovarojen osuus %	49,2	49,2	53,4

5 - Määräraha ei sisällä henkilöstömenoja

6 - Sisältää myös kansainvälisen kulttuuriviennin, -vaihdon ja yhteistyön tukemisen.

7 - Sisältää taideteostoimikunnan hankinnat ja kokoelmien hoidon

2.3 Pohjoismainen vertailu

Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa on pääpiirteiltään samantapaiset taiteilijatuojen järjestelmät kuin Suomessa. Edellä mainituissa Pohjoismaissa on viime aikoina tehty valtion taide- ja kulttuurihallinnon rakenteita koskevia uudistuksia ja uudistusesityksiä.

Ruotsissa kulttuurihallinnon keskeinen toimija on vuonna 1974 perustettu valtion kulttuurineuvosto (Statens Kulturråd), jonka tehtävänä on seurata kulttuurialan kehitystä ja tehdä valtion kulttuuripolitiikkaa koskevia esityksiä, avustaa hallitusta kulttuuripolitiikan toteuttamisessa sekä tiedottaa kulttuuripolitiikasta. Lisäksi kulttuurineuvoston tehtävänä on jakaa valtion kulttuuritukea näyttämötaiteelle, tanssille, musiikille, kirjallisuudelle, kulttuurilehdille ja kirjastoille sekä yleisesti taiteelle, museoille ja näyttelyihin. Neuvosto ei jaa tukea yksittäisille taiteilijoille, vaan yhteisöille, kuten instituutioille, organisaatioille ja erilaisille ryhmille. Yksittäisiä taiteilijoita tukevat Ruotsin kirjailijarahasto (Sveriges Författarfond) ja taiteilijalautakunta (Konstnärnämnden). Kulttuuriministeriö nimittää valtion kulttuurineuvostolle hallituksen, joka vastaa neuvoston toiminnasta.

Kirjailijarahasto tukee kirjailijoita, näytelmäkirjailijoita, kääntäjiä ja kulttuurijournalisteja. Kirjastokorvausten lisäksi se jakaa valtion työskentelyapurahoja, matka-apurahoja ja muita tukia. Kirjailijarahaston johtokunnan puheenjohtajan ja kolme jäsentä nimittää maan hallitus. Kirjailijoiden organisaatiot nimittävät kahdeksan johtokunnan jäsentä, kuvittajien järjestö yhden ja valokuvaajien järjestö yhden. Rahastolla on erillinen ala-toimikunta, joka tukee käsikirjoittajia.

Taiteilijalautakunta tukee visuaalisten taiteiden (taidekäsityö, muotoilu, valokuva), musiikin, näyttämötaiteen, tanssin ja elokuvataiteen alalla työskenteleviä taiteilijoita. Tuki on pääsääntöisesti tarkoitettu taiteilijoille, jotka eivät työskentele pysyvässä työsuhteessa. Taiteilijalautakunnan tehtäviin kuuluu taiteilijatuojen jakamisen lisäksi taiteilijoiden kansainvälinen promootio ja heidän taloudellisia ja sosiaalisia olosuhteitaan koskevan tiedon kerääminen. Lautakunta muodostuu neljästä toimieliimestä, jotka ovat Ruotsin

kuvataiteilijarahasto (Sveriges bildkonstnärnsfond) visuaalisissa taiteissa, säveltäjien asioita käsittelevä työryhmä, muusikoiden ja laulajien asioita käsittelevä työryhmä sekä teatterin, tanssin ja elokuvan piirissä toimivien taiteilijoiden asioita käsittelevä työryhmä. Lautakuntaa hallinnoi johtokunta, jonka jäsenet asettaa maan hallitus.

Elokuvatuotannon levityksen ja laajemmin myös elokuvakulttuurin edistämisestä vastaa säätiöpohjainen Ruotsin elokuvainstituutti (Svenska Filminstitutet), jonka johtokunnan nimittää maan hallitus.

Ruotsin hallitus antoi vuonna 2009 kulttuurihallinnon uudistamisesta lakiesityksen Tid för kultur. Uudistamisesitystä edelsi hallituksen tilaama laaja raportti (Betänkande av Kulturutredningen), jossa ehdotetuista keskeisistä organisatorisista uudistuksista vain osa päätyi lakiesitykseen. Vuoden 2011 alusta lähtien on aloitettu asteittain siirtyminen käytäntöön, jossa kulttuurineuvosto tekee jatkossa jokaisen alueen kanssa kulttuuritoimen hoitamisesta sopimuksen. Neuvosto osoittaa kulttuurituet näiden sopimusten perusteella alueille, jotka päättävät tukien jakamisesta. Myös elinikäinen taiteilijatuki (inkomstgaranti) lakkautettiin siten, että jatkossa niitä ei enää myönnetä, vaan vastaava summa jaetaan lyhytaikaisina apurahoina.

Ruotsin hallitus on perustanut kulttuurin toimialan uudistumista ja kehitystä varten vuoden 2011 alusta uuden kulttuuritoiminnan rahoittajan nimeltään Kulttuurisilta (Kulturbyggan), joka korvasi vuodesta 1994 alkaen toimineen Tulevaisuuden kulttuuri -säätiön (Stiftelsen framtidens kultur). Ruotsin kulttuuripolitiikan uudistuksen myötä myös valtion tuki musiikin alalle uudistettiin ja keskeinen musiikin alan toimija valtakunnallinen konserttisäätiö (Stiftelsen Svenska rikskonserter) lakkautettiin. Sen tilalle perustettiin Statens musikverk, jonka tehtävänä on edistää säveltaidetta ja tehdä tunnetuksi teatteri-, tanssi- ja säveltaiteen kulttuuriperintöä.

Tanskassa toteutettiin hallintorakenteen uudistus vuonna 2003, kun perustettiin taidehallitus (Kunststyrelsen) yhdistämällä muun muassa kulttuuriministeriön taidesihteeristö, kansainvälisten kulttuuriasian sihteeristö, valtion taiderahaston (Statens Kunstfond) sihteeristö sekä kuvataiteen, kirjallisuuden ja

musiikin alan itsenäiset instituutiot (Center for Dansk Billedkunst, Dansk Litteraturcenter, Dansk Musik Informations Center).

Vuoden 2012 alusta taidehallintoa on uudistettu edelleen siten, että Taidehallitus (Kunststyrelse) muuttui Kulttuurihallitukseksi (Kulturstyrelse). Kulttuurihallitus toimii viiden keskuksen sihteeristönä, joita ovat kirjasto ja media-, kulttuuriperintö- ja arkkitehtuuri-, digitaali- ja it-, kulttuuri-instituutioiden tuen- ja taidetuen keskus.

Taidetuen keskus toimii taiderahaston ja taideneuvoston (Kunstrådet) sekä näiden edustajistojen ja taiteenaloistaisten valiokuntien sihteeristönä. Esimerkiksi Taiderahaston alaisuudessa toimii kahdeksan taiteenaloistaista valiokuntaa. Taidetuen keskuksen tehtävänä on edistää taidetta kansallisesti ja kansainvälisesti. Keskus hallinnoi taiderahaston ja taideneuvoston jaettavina olevia varoja.

Kulttuuri-instituutioiden tuen keskus puolestaan huolehtii taidelaitosten kuten museoiden, teattereiden ja orkestereiden toiminnan kehittämisestä ja tuesta. Lisäksi keskukselle kuuluu mm. kuntien kulttuuritoiminnan ja lastenkulttuurin edistämiseen liittyvät asiat.

Elokuva-alan edistämisestä vastaa Tanskan filmi-instituutti (Det Danske Filminstitut).

Norjassa kulttuurihallinnon keskeinen toimija on vuonna 1965 perustettu Norjan kulttuurineuvosto (Norsk Kulturråd). Sen tehtävänä on hallinnoida Norjan kulttuurirahastoa (Norsk Kulturfond), suorittaa kulttuuriministeriön antamat tehtävät, toimia kulttuuriasioiden valtion asiantuntijaelimenä sekä tehdä aloitteita kulttuurialaa koskevasta kokeilu- ja selvitystoiminnasta. Vuonna 2011 kulttuurineuvoston toimenkuvaa laajennettiin kattamaan myös kirjasto-, museo- ja arkistolaitosta koskevat toimialat.

Kulttuurineuvosto jakaa kulttuurirahastosta tukea pääasiassa yhteisöille. Sen tehtäviin kuuluu myös tukea erityisesti uutta, kokeilua ja innovatiivista taiteellista ilmaisua. Kulttuurineuvostoon kuuluu 13 jäsentä, jotka nimitetään neljäksi vuodeksi kerrallaan. Maan hallitus nimittää yhdeksän jäsentä, joista kaksi Norjan paikallisviranomaisten liiton ehdotuksesta, ja parlamentti nimittää neljä jäsentä. Neuvostolla on muun muassa yhdeksän toimikuntaa, joista osa on taiteenala-

kohtaisia. Toimikuntien jäsenet nimitetään taiteellisten ja kulttuuristen ansioiden perusteella.

Kulttuurineuvosto hallinnoi muun muassa valtion suoran taiteilijatuon järjestelmää. Siinä keskeinen toimija on valtion taiteilija-apuraha- ja -takuupalkkatoimikunta (Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere) ja sen alatoimikunnat. Toimikuntaan kuuluu viisi kulttuuriministeriön nimitämää jäsentä ja varajäsentä, joiden toimikausi on nelivuotinen. Kahden jäsenistä tulee olla taiteilijajärjestöjen enemmistön yhteisesti ehdottamia.

Valtion taiteilija-apuraha- ja takuupalkkatoimikunta jakaa tukea eri taidealojen järjestöjen nimittämien apurahatoimikuntien ehdotusten perusteella. Apurahatoimikuntia on yhteensä 27 ja ne edustavat eri taiteenalojen taiteilijajärjestöjä.

Kulttuurineuvoston vastuulla on myös norjalaisen kulttuurituen erityispiirteisiin kuuluvan, varsin laaja-alaisen kirjallisuuden julkisen hankintajärjestelmän hallinnointi.

2.4 Nykytilan arviointi

Taiteen edistämislaki on vuodelta 1967. Lailla perustettiin taiteen keskustoimikunta opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelimeksi ja valtion taidetoimikuntien yhteiselimeksi.

Lain sisältö ei vastaa enää kaikilta osin muuttunutta toimintaympäristöä. Vuosien kuluessa lähes kaikkia lain pykälä on muutettu. Lain osittaisuudistuksilla ja omilla päätöksillään ministeriö on siirtänyt taiteen keskustoimikunnalle ja valtion taidetoimikunnille hallinnollisia tehtäviä ja taiteen edistämiseen liittyviä asiantuntijatehtäviä sekä itsenäistä päätöksentekoa edellyttäviä tehtäviä. Tästä johtuen valtion taidetoimikuntalaitoksesta on ajan mittaan muodostunut opetus- ja kulttuuriministeriön alainen taiteen edistämistä toimeenpaneva viranomaislainen, joka samanaikaisesti toteuttaa taiteen autonomiaan perustuvaa vertaisarviointia. Tuloksena on rakenne, jossa viranomaisen ja luottamuselimen toimenkuvat ovat epäselvät.

Taiteen keskustoimikunnan nykyinen rakenne ei vastaa muuttuneita ja lisääntyneitä

tehtäviä. Taiteen keskustoimikunnassa ei ole riittäviä resursseja laajentuneiden yleishallinnollisten ja taiteen edistämiseen liittyvien tehtävien hoitamiseen. Myöskään alueellisen taidehallinnon resursoinnissa ei ole otettu huomioon lisääntyneitä tehtäviä. Ministeriön tulisi kuitenkin edelleen voida jatkaa operatiivisten tehtävien siirtämistä taiteen keskustoimikunnalle. Lisääntyvien tehtävien hoitaminen edellyttää tehtävien karsimista ja ydin-tehtäviin keskittymistä. Tästä johtuen ja valtiontalouteen liittyvien nykylinjausten toteuttamiseksi tulisi valtion viranomaisien kyetä nykyistä tehokkaampaan toiminnan koordinointiin ja voimavarojen parempaan käyttöön.

Taiteen keskustoimikunnassa harjoitetaan taide- ja taiteilijapolitiikkaan liittyvää tutkimustoimintaa. Tutkimustoiminta on taiteen keskustoimikunnan luonteesta johtuen liittynyt läheisesti apuraha- ja tukijärjestelmiin ja muihin taidetoimikuntien tehtäviin. Tehdyt tutkimukset ja selvitykset ovat palvelleet sekä taiteen keskustoimikunnan että opetus- ja kulttuuriministeriön tarpeita. Laaja-alaisemmin hallintoa palvelevaa kulttuuripoliittista sektoritutkimusta harjoittaa Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämisyhtiö CUPore. Ottaen huomioon valtioon talouden nykylinjaukset ja taiteen keskustoimikunnan tehtävien lisääntymisen, tiedolla johtamisen korostamisen valtionhallinnossa ja kulttuuripoliittisten sektoritutkimustarpeiden lisääntymisen olisi perusteltua harkita tutkimustoiminnan kokoamista toiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Vuonna 2008 alueelliset taidetoimikunnat liitettiin hallinnollisesti osaksi taiteen keskustoimikuntaa ja niiden tulosoheutus siirrettiin opetus- ja kulttuuriministeriöltä taiteen keskustoimikunnalle. Taidetoimikuntalaitoksen yhtenäisyyden tähdännyt kehittäminen on kuitenkin jäänyt keskeneräiseksi. Vuoden 2009 lakimuutoksella alueellisten taidetoimikuntien nimittäminen siirrettiin maakuntien liitoille. Tulosoheutuksen parantamiseksi ja resurssien tehokkaamman käytön lisäämiseksi tulisi taidetoimikuntalaitoksen yhtenäisyyttä parantaa yhtenäistämällä rakennetta, prosesseja ja nimittämistä. Myös valtion taidetoimikuntien puheenjohtajistosta koostuvan taiteen keskustoimikunnan tehtäviä on tar-

peen kehittää asioiden yhteensovittamisen suuntaan.

Tulosjohtamisen kannalta taiteen keskustoimikunnan rakenne on myös hallinnollisesti epäselvä. Taiteen keskustoimikunnalla tarkoitetaan toisaalta luottamuselintä ja toisaalta virastomaisesti toimivaa kokonaisuutta. Taiteen keskustoimikunnan puheenjohtajan tehtävä on ensisijaisesti luottamuselimen puheenjohtajan tehtävä. Luottamuselimen johtaminen ja samanaikainen virastomaisen organisaation tulosjohtaminen eivät ole tarkoituksenmukaisesti yhteen sovitettavissa.

Ministeriö on siirtänyt vuosien aikana yhteisöavustuksia taiteen keskustoimikunnan päätettäväksi. Taiteen keskustoimikunnassa ei ole sellaista toimielintä, jolle ensisijaisesti kuuluisivat muut kuin vertaisarviointiin perustuvat taiteen edistämistehtävät. Yhteisöavustuksissa ei ole kyse vertaisarvioinnista siinä mielessä kuin yksittäisten taiteilijoiden taiteellisen toiminnan arvioinnista apurahaasioissa. Päätöksenteon läpinäkyvyyden sekä asiakkaiden oikeusturvan toteutumiseksi on perusteltua nykyistä selkeämmin erottaa yhteisöjen valtionavustusasiat vertaisarviointiin perustuvista taiteen edistämistehtävistä ja liittää niihin oikaisuvaatimus- ja valitusmahdollisuus.

Ministeriö on myös siirtänyt vertaisarviointiin perustuvan valtion taiteilija-apurahojen myöntämisen kokonaisuudessaan taiteen keskustoimikunnalle. Kirjailijoille ja kääntäjille tarkoitetut apurahat on siirretty ministeriöstä kirjastoapurahalautakunnalle, joka on siirretty taiteen keskustoimikunnan yhteyteen. Samoin taiteen keskustoimikunnan yhteyteen on siirretty kuvataiteen näyttöapurahalautakunta. Luottamuselinten tekemään vertaisarviointiin ei ole tarpeen tehdä muutoksia, siltä osin kuin on kysymys taiteen autonomiasta. Kuitenkin vertaisarvioinnin päätöksenteon prosesseja on tarpeen kehittää ja päätöksenteon avoimuuden lisäämiseksi liittää myös apurahapäätöksiin oikaisuvaatimus- ja valitusmahdollisuus.

Toimintaympäristön muutoksesta johtuen nykyinen taiteen edistämislaisissa säädetty jaako yhdeksään valtion taidetoimikuntaan on osoittautunut jäykäksi, mistä on ollut seurauksena jaostojen määrän kasvaminen. Nykyisin taiteen edistämiseen tarkoitettuja tukia

koskevia asioita käsitellään luottamuselimenä toimivan taiteen keskustoimikunnan lisäksi yhdeksässä valtion taidetoimikunnassa ja kolmessa jaostossa sekä kahdessa erillislautakunnassa. Lisäksi taiteen tukiasioita käsitellään 13 alueellisessa taidetoimikunnassa.

Taiteenalojen väliset rajat ovat madaltuneet, ja toisaalta perinteisten taiteenalojen välinen yhteistyö sekä monitaiteellinen toiminta ovat lisääntyneet. Taiteen kentän muuttuessa tulisi luottamuselinten lukumäärä ja toimialojako olla nykyistä joustavammin muutettavissa. Näin voitaisiin vastata toimintaympäristön ja taiteellisen toiminnan rahoituksen muuttuviin tarpeisiin. Muutos lisäisi taiteenalojen välistä tasa-arvoa ja mahdollistaisi yhdenmukaisten myöntökriteerien käytön nykyistä paremmin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2009 valmistuneeseen kulttuuripolitiikan strategiaan sisältyy toimenpide-ehdotus valtion kulttuurihallinnon selkeyttämisestä ja valtion taidetoimikuntalaitoksen vahvistamisesta. Eduskunta on kirjelmässään valtioneuvoston selonteosta kulttuurin tulevaisuudesta edellyttänyt vuonna 2010, että valmistellaan esitys taiteen keskustoimikunnan muuttamiseksi Taiteen edistämiskeskukseksi. Myös pääministeri Kataisen hallituksen ohjelman mukaan Taiteen keskustoimikunnasta muodostetaan Taiteen edistämiskeskus. Uudistuksessa säilytetään vertaisarviointin asema päätöksentekoprosessissa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen lähtökohtana on uudistaa taiteen keskustoimikunnan toimintaa ja rakennetta vastaamaan paremmin jo tapahtuneisiin ja tuleviin toimintaympäristön muutoksiin kuitenkin siten, että taiteen autonomiaan liittyvä vertaisarviointi turvataan.

Tavoitteena on selkeyttää taidetoimikuntalaitoksen taiteen edistämiseen liittyvää toimintaa erottamalla selkeästi luottamuselimen vertaisarviointiin perustuvat ja keskuksen viranomais tehtävät toisistaan. Samalla keskuksen tehtäviä uudistettaisiin siten, että sillä olisi aikaisempaa enemmän tehtäviä, jotka

edellyttävät itsenäistä päätöksentekoa ja aktiivista taiteen ja kulttuurin edistämistä. Tavoitteena on yhdistää keskus ja sen aluetoimipisteet yhdeksi kokonaisuudeksi, mikä parantaisi viraston toimintakykyä ja hallintoa. Hallinnon läpinäkyvyyttä myös parannettaisiin. Tavoitteiden toteuttamiseksi perustettaisiin Taiteen edistämiskeskus –niminen virasto, jolla olisi aluetoimipisteitä. Keskuksen yhteydessä olisi itsenäistä päättävältä käyttäviä luottamuselimiä, joita olisivat taide neuvosto, valtion taidetoimikunnat, alueelliset taidetoimikunnat sekä erillislautakunnat.

Keskuksen ja luottamuselimen toimenkuvat selkeytettäisiin siten, että Taiteen edistämiskeskus olisi opetus- ja kulttuuriministeriön tulosohjaama virasto, jonka toimenkuvaan kuuluisi muun muassa taiteen ja kulttuurin sekä taiteilijoiden taiteellisen työn ja toimeentulon edistäminen laajasti ministeriön linjausten mukaisesti. Luottamuselinten tehtävänä olisi vertaisarviointiin perustuva toiminta.

Uudistuksessa säilytettäisiin luottamuselimet niin valtakunnallisella kuin alueellisella tasolla. Valtion taidetoimikunnilla ja alueellisilla taidetoimikunnilla olisi itsenäinen päätöksentekovalta taiteilijoiden apurahoja ja palkintoja koskevista asioista. Tämä vahvistaisi taiteen edistämiseen liittyvää päätöksentekoa, jonka keskeisenä elementtinä on vertaisarviointi ja siihen liittyvä riittävän etäällä poliittisesta ja virkamiesten tekemästä päätöksenteosta oleva Arm's lenght –periaate. Esityksellä vahvistettaisiin näin taiteen autonomista asemaa.

Perustuslain 16 §:n mukaan taiteen vapaus on turvattu. Perusoikeusuudistuksesta annetun hallituksen esityksen (HE 309:1993 vp) mukaan taiteessa tulee vallita ilmaisun ja menetelmien vapaus, joka osaltaan edistää ja monipuolistaa yhteiskunnallista keskustelua. Säännöksellä on myös kiinteä yhteys sananvapaudesta koskevaan perustuslain 10 §:ään.

Valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien nimeämiskäytännöt uudistettaisiin ja yhdistettäisiin esityksessä. Sekä valtion että alueellisten taidetoimikuntien jäsenet, joilla tulisi olla hyvä taiteellinen osaaminen, nimeäisi taide neuvosto.

Taiteen edistämiskeskuksessa olisi taide neuvosto. Taiteen ja kulttuurin toimialan vi-

rastoissa on viime vuosina siirrytty virastopäällikköjohtoiseen hallintorakenteeseen ja virastojen johtokunnista on pääosin luovuttu. Johtokunnista on luovuttu esimerkiksi Museovirastossa ja Valtion taidemuseossa. Taiteen edistämiskeskukseen ei myöskään ehdoteta johtokuntaa tai hallitusta, vaan taideneuvostoa, jolla olisi merkittäviä taidepolitiikkaan liittyviä tehtäviä. Taideneuvoston tehtävänä olisi muun muassa päättää valtion taide-toimikuntien toimialoista ja näiden toimikuntien määrästä. Tämän avulla turvattaisiin joustava reagointi toimintaympäristön muutoksiin, eri taiteenalojen tasa-arvon lisääminen ja taiteellinen asiantuntijuus valtion taidetoimikunnissa.

Keskuksen tehtäviä lisättäisiin ja laajennettaisiin. Taiteen edistämisen lisäksi keskuksella olisi kulttuurin edistämiseen liittyviä tehtäviä siltä osin kuin kyseessä olevia tehtäviä ei ole annettu jonkin muun viranomaisen hoidettavaksi. Tarkoituksena on, että opetus- ja kulttuuriministeriö jatkaisi operatiivisten tehtävien siirtoa ministeriöstä perustettavalle virastolle. Uudella keskuksella olisi nykyistä enemmän sellaisia taiteen ja kulttuurin edistämistehtäviä, jotka edellyttäisivät aktiivista toimijan roolia ja asiantuntijuutta. Lisäksi keskus voisi antaa aluetoimipisteille taiteen ja kulttuurin edistämiseen liittyviä valtakunnallisia erityistehtäviä. Tarkoituksena on myös, että yhteisöjen valtionavustussasiat päätettäisiin virastossa. Ministeriö jatkaisi itsenäistä päätöksentekovaltaa edellyttävien valtionavustussasioiden siirtämistä keskukselle. Taidekoulujen (5) harkinnanvaraisista toiminta-avustuksista päättäminen siirrettäisiin uutena tehtävänä keskukselle.

Uudistukseen liittyen tullaan myöhemmin erikseen selvittämään, voidaanko ylimääräiset taiteilijaeläkkeet ja niihin liittyvät perhe-eläkkeet siirtää opetus- ja kulttuuriministeriöstä Taiteen edistämiskeskuskeskelle.

Virastosta aluetoimipisteinen muodostuisi yhtenäinen taiteen ja kulttuurin edistämisen kokonaisuus. Keskuksen toimintakykyä parannettaisiin yhtenäistämällä hallintoa ja keskittämällä toimintoja suurempiin kokonaisuuksiin verrattuna nykyiseen taidetoimikuntalaitokseen. Aluetoimipisteiden toimintoja yhtenäistettäisiin siten, että tehtäviä sekä hallintoasioita voitaisiin koota nykyisiä aluetoim

mistoja suurempiin ryhmiin, minkä vuoksi aluetoimipisteiden määrä voisi vähentyä. Myös viraston johtamista selkeytettäisiin ja kehitettäisiin. Johtamisjärjestelmää uudistettaisiin siten, että virastoa johtaisi virkamies eikä enää luottamustoiminen puheenjohtaja. Resurssien nykyistä tehokkaampi koordinointi, hallinnon ja käytäntöjen yhtenäistämisen ja luottamuselinten päätösten valmistelun tehostaminen mahdollistavat taiteen ja kulttuurin edistämisen tehtävien hoitamisen valtakunnallisesti olemassa olevien resurssien puitteissa.

Hallintoa ja sen läpinäkyvyyttä parannettaisiin myös selkeyttämällä valtionavustus- ja apurahapäätöksentekoa. Nykyistä selkeämmin erotettaisiin virastossa tehtävät yhteisöjen valtionavustuspäätökset ja hallintopäätökset luottamuselimissä arvioinnin perusteella päätettävistä yksittäisten taiteilijoiden ja taiteilijaryhmien apuraha- ja palkintoasioista. Lisäksi päätöksenteon avoimuuden lisäämiseksi luovuttaisiin nykyisistä yhteisöjen valtionavustuspäätösten ja myös yksittäisten taiteilijoiden ja työryhmien apurahapäätöksen oikaisu- ja valituskielloista. Valtion ja alueellisten taidetoimikuntien tekemistä päätöksistä saisi pyytää oikaisua ja valittaa laillisuusperusteilla.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Taiteen edistämiskeskuksesta, jolla kumottaisiin voimassa oleva taiteen edistämisen järjestelystä annettu laki.

Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi Taiteen edistämiskeskus, jonka toimialaan kuuluisi taiteen ja kulttuurin edistäminen. Toimiala laajennettaisiin käsittämään myös kulttuurin edistämisen siltä osin kuin tehtävää ei ole muulle viranomaiselle lailla tehtäväksi annettu tai siihen liittyvästä työnjaosta erikseen ministeriön ja sen hallinnonalan virastojen välillä sovittu. Taiteen ja kulttuurin edistämisen osalta viraston ja sen yhteydessä olevien luottamuselinten tulisi kaikessa toiminnassaan ottaa huomioon eri väestöryhmät ja kulttuurinen moninaisuus. Taiteen edistämiskeskus olisi opetus- ja kulttuuriministeriön alainen virasto. Se toimisi ministeriön tulosohjaamana ja sillä olisi aluetoimipisteitä.

Keskuksen yhteydessä olisi itsenäistä päätöksentekovaltaa käyttäviä luottamuselimiä, joita kutsuttaisiin valtion taidetoimikunniksi ja alueelliseksi taidetoimikunniksi sekä taide-neuvosto. Lisäksi keskuksen yhteydessä olisi kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahalautakunta ja kuvataiteen näyttöapurahalautakunta.

Keskuksella olisi määräaikaaisesti nimitetty johtaja. Keskuksen toiminnan järjestämisestä, johtamisesta sekä ratkaisuvallasta säädettäisiin lailla ja tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella olisi tarkoituksena säätää muun muassa Taiteen edistämiskeskuksen toimivallasta päättää viraston toiminnan organisoinnista. Keskus päättäisi itsenäisesti muun muassa aluetoimipisteidensä määrän ja toiminta-alueen. Taide-toimikuntajärjestelmää koskevat hallintorakenteet ja toimintatavat yhdenmukaistettaisiin, mikä mahdollistaisi erityisesti talous-, henkilöstö- ja hallintoasioiden nykyistä tehokkaamman koordinoinnin ja voimavarojen paremman käytön. Esimerkiksi keskuksen talous-, henkilöstö- ja hallintoasiat hoidettaisiin keskitetysti. Valtion ja alueellisten taide-toimikuntien hallintoasioita ja niille kuuluvien asioiden valmistelua, päätösten esittelyä ja toimeenpanoa yhtenäistettäisiin ottamalla käyttöön samanlaiset menettelytavat. Myös taiteen ja kulttuurin edistämisen toimeenpanon, mukaan lukien viestintä, toimintatapoja yhdenmukaistettaisiin.

Siirtyminen sähköiseen asianhallintaan (Salama) ja valtionavustusten hakuun mahdollistaa sen, että asioiden valmistelutehtäviä voitaisiin koko keskuksen sisällä ryhmitellä ja jakaa aikaisempaa joustavammin. Alueellisissa toimipisteissä taiteen ja kulttuurin edistämistä ja päätösten valmistelua voitaisiin keskittää myös suurempiin valmisteluryhmiin. Keskuksen tulosohjausmenettelyä ajanmukaistettaisiin valtion virastojen nykyisiä tulosohjausperiaatteita vastaavaksi.

Taiteen edistämiskeskuksen tehtäviä esitetään laajennettavaksi. Keskukselle tulisi myös uusia tehtäviä mikä edellyttäisi nykyisten tehtävien osittaista karsimista. Keskuksen keskeisistä tehtävistä säädettäisiin lailla. Tarkempia säännöksiä viraston tehtävistä kuten valtionavustuslain mukaisesta vaikutta-

vuusarviointista sekä toimialan kehittämistä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Taiteen edistämiskeskus vastaisi taiteen ja kulttuurin sekä taiteilijoiden taiteellisen työn edistämisestä kansallisesti ja kansainvälisesti. Keskuksella olisi nykyistä enemmän aktiivista toimijuutta edellyttäviä kehittämistehtäviä. Näitä tehtäviä keskuksessa hoitaisivat osittain läänintaiteilijat, jotka toimisivat taiteen ja kulttuurin kehittämistehtävissä valtakunnallisesti ja alueellisesti. Lähtökohtaisesti nykyisten läänintaiteilijoiden toimenkuva ei olennaisesti muuttuisi, vaan heillä olisi keskeinen tehtävä taiteen ja kulttuurin edistämisessä. Toimenkuvia tarkennettaisiin kuitenkin siten, että läänintaiteilijan tehtävään ei kuuluisi oma taiteellinen työskentely apurahataiteilijoiden tapaan. Tämä edellyttäisi nykyisen läänintaiteilijan toimenkuvan tarkentamista.

Keskuksen itsenäiseen päätöksentekoon liittyviä valtionavustustehtäviä ehdotetaan lisättäväksi. Esityksessä ehdotetaan, että Taiteen edistämiskeskuksen toimivaltaan kuuluvat yhteisöjen valtionavustuspäätökset päätettäisiin virastossa. Päätöksenteko tapahtuisi esittelymenettelyllä kuten muuallakin valti-onhallinnossa. Esittelijän valmistelussa olevien yhteisöjen valtionavustushakemusten arvioinnissa otettaisiin huomioon toimikuntien antamat asiantuntijalausunnat. Toimikunnilla olisi aina oikeus lausua valmisteltavana olevassa valtionavustusasiassa. Keskuksen tulisi huolehtia siitä, että toimikunnilla on riittävät tiedot lausunnon antamista varten.

Yksittäisiä taiteilijoita koskevana asiana virasto päättäisi muun muassa matkaapurahojen myöntämisestä. Keskus voisi pyytää niistä arvioinnin taidetoimikuntien puheenjohtajilta.

Keskus hoitaisi myös luottamuselinten, mukaan lukien kirjastoapurahalautakunnan ja kuvataiteen näyttöapurahalautakunnan toimintaan liittyviä hallintoasioita ja niiden tehtäviin liittyvää valmistelua ja toimeenpanoa.

Aluetoimipisteet hoitaisivat Taiteen edistämiskeskukselle annettuja tehtäviä alueellaan viraston toimintasuunnitelman mukaisesti. Toteuttaessaan opetus- ja kulttuuriministeriön taide- ja kulttuuripoliittisia linjauksia aluetoimipiste ottaisi huomioon oman alueensa erityispiirteet. Hoitaessaan tehtä-

väänsä aluetoimipiste toimisi yhteistyössä muiden alueviranomaisten ja taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa.

Lisäksi keskus voisi antaa aluetoimipisteille taiteen ja kulttuurin edistämiseen liittyviä valtakunnallisia erityistehtäviä. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi lastenkulttuuriin tai johonkin taiteenalaan liittyvät kehittämistehtävät. Läänintaiteilijat olisivat tärkeä resurssi alueellisessa taiteenedistämisessä.

Sektoritutkimuksen kehittämisperiaatteiden mukaan valtionhallinnon ja ministeriöiden toiminnassa painotetaan strategista kehittämistä, tiedolla johtamista ja toiminnan vaikuttavuuden arviointia. Tämä edellyttää hallintoa palvelevan tiedontuotannon ja sektoritutkimuksen vahvistamista. Varsinkin pienillä hallinnonaloilla, kuten kulttuurihallinnossa, on tärkeää koota sektoritutkimuksen voimavarat yhteen. Sektoritutkimuksen tehtävänä on tuottaa sellaista hallinnonalaan liittyvää tietoa, jota hyödyntämällä viranomaiset, poliittiset päätöksentekijät ja toimialan toimijat voivat kehittää päätöksentekonsa laatua, tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Tarkoituksena on, että Taiteen edistämiskeskuksen tutkimustoimintaa kohdennettaisiin uuden viraston toimialan kannalta tarkoituksenmukaiseksi tiedontuotannoksi. Virasto huolehtisi ensisijaisesti omasta tiedontuotannostaan liittyen valtionavustuslain 36 §:ssä valtionapuviranomaiselle säädettyyn seuranta- ja arviointitehtävään.

Taiteen autonomiaan perustuvaa vertaisarvioinnin asemaa ehdotetaan vahvistettavaksi. Tarkoituksena on, että Taiteen edistämiskeskuksen yhteydessä olisi taideneuvosto, jolla olisi keskeinen tehtävä valtion ja alueellisten taidetoimikuntien nimeäjänä ja opetus- ja kulttuuriministeriön taidepolitiikan asiantuntijana ja siten taiteen ja kulttuurin edistäjänä. Tehtäviä hoitaessaan taideneuvoston tulisi olla vuorovaikutuksessa taidetoimikuntien kanssa.

Taideneuvosto päättäisi laissa säädetyin rajoituksin muun muassa valtion taidetoimikuntien toimialoista, toimikuntien tarkemmista nimistä ja toimikuntien määrästä. Vastaavalla tavalla taideneuvosto päättäisi valtion ja alueellisten taidetoimikuntien jäsenten määrästä ja nimeämisestä. Esityksellä mahdollistettaisiin joustava reagointi taidekentän

muutoksiin. Päätöksentekovallan siirtäminen nimeämisasioissa valtioneuvostosta, opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja maakuntien liitoista taidehallintoon lisäisi taiteen autonomiaa yhteiskunnassa ja yhtenäistäisi taidehallintoa.

Taideneuvostolle tulisi mahdollisuus reagoida uusiin taidekentällä tapahtuviin muutoksiin erityisellä kehittämisrahalla. Taideneuvosto antaisi esityksensä taiteen määrärahojen jakautumisesta virastolle ja esittäisi taiteen akateemikon arvonimeä. Taideneuvoston nimeäisi opetus- ja kulttuuriministeriö kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja siinä olisi vähintään seitsemän ja enintään yhdeksän jäsentä. Taideneuvoston jäsenen tulisi olla taiteeseen tai kulttuuriin perehtynyt henkilö.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että Taiteen edistämiskeskuksen yhteydessä olisi myös taideneuvoston nimeämiä valtion ja alueellisia taidetoimikuntia. Toimikunnat päättäisivät vertaisarviointiin perustuvista taiteilijoiden ja taiteilijaryhmien apuraha-, ja palkintoasioista ja toimisivat asiantuntijaelininä. Taidetoimikunnat osallistuisivat lisäksi keskuksen strategioiden laadintaan taidepolitiikan asiantuntijoina.

Valtion taidetoimikuntia olisi vähintään seitsemän ja enintään kymmenen. Niiden toimialoista, tarkemmista nimistä ja määrästä päättäisi taideneuvosto. Kussakin toimikunnassa olisi vähintään viisi ja enintään 12 jäsentä. Alueellisen taidetoimikunnan jäsenet nimeäisi taideneuvosto nykyisen maakunnan liiton sijasta. Taidetoimikuntia olisi 13 ja jokaisessa toimikunnassa vähintään viisi ja enintään 12 jäsentä. Alueellisilla taidetoimikunnilla olisi keskeinen tehtävä taiteen edistämisessä.

Valtion ja alueellisten taidetoimikuntien jäseniltä edellytettäisiin hyvää taiteellista asiantuntemusta. Toimikuntien toimikausi olisi kaksi vuotta. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin toimikuntien nimeämisaikajankohdasta, kokoonpanon täydentämisestä, koostumisesta, asioiden ratkaisemisesta toimikunnissa ja maksettavista palkkioista.

Kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahalautakunnan ja kuvataiteen näyttöapurahalautakunnan asemaan ei tässä vaiheessa ehdoteta muutoksia. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on vireillä asiaan liittyvä selvitystyö. Lauta-

kuntiin liittyvät ratkaisut tehdään myöhemmin.

Ehdotuksella vahvistetaan Taiteen edistämiskeskuksen itsenäistä päättäväntä. Taiteen edistämisen valtionavustuksiin käytettäisiin edelleen ensisijaisesti valtion talousarviossa virastolle osoitettavia raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien voittovaroja. Taiteen edistämiskeskuksen hallintomenot varten valtion talousarviossa olisi nykyiseen tapaan erillinen määräraha.

Esityksessä ehdotetaan, että sekä viraston tekemiin tavanomaisiin valtionavustuspäätöksiin että luottamuselinten vertaisarvointiin perustuviin päätöksiin ja myös taideneuvoston kehittämisvaroja koskeviin päätöksiin, joihin noudatetaan valtionavustuslakia, sovellettaisiin normaalia muutoksenhakumenettelyä. Edellä todetuista päätöksistä voisi hakea ensin oikaisua ja sen jälkeen valittaa tavanomaiseen tapaan. Oikaisu ja valitus voitaisiin tehdä sillä perusteella, että päätöstä pidettäisiin lainvastaisena. Muutos parantaisi päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja sitä kautta taiteilijoiden oikeusturvaa.

Myös valtion taiteilija-apurahoista annettuun lakiin ehdotetaan muutoksia. Jatkossa taideneuvosto tekisi esityksen taiteen akateemikon arvonnimen myöntämisestä. Myös valtion taiteilija-apurahapäätöksistä voisi hakea oikaisua ja valittaa.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Uudistuksen tässä vaiheessa opetus- ja kulttuuriministeriöltä siirretään Taiteen edistämiskeskukselle taidekoulujen valtionavustussasiat. Lisäksi tarkoituksena on, että alue-toimipisteille voidaan antaa valtakunnallisia erityistehtäviä ja että Taiteen edistämiskeskukselle voidaan delegoida uudistuksen myötä myös muita taiteen edistämiseen liittyviä operationaalisia tehtäviä.

Tutkimustoimintaa koottaessa ja siihen läheisesti liittyvän kirjaston siirtämisestä toisaalle vapautuisi resursseja ydintehtävien hoitamiseen ja uuden viraston kehittämiseen. Kirjastotoiminnan kustannukset ovat vuosita-

solla noin 50 000 euroa ja tutkimustoiminnan kustannukset noin 330 000 euroa. Yhteensä käytössä on ollut viisi henkilötyövuotta. Myös läänintaiteilijan tehtävänkuvan muuttaminen osin ja tehtävän kytkeminen taide- ja kulttuuripolitiikan linjausten toteuttamiseen mahdollistaisi uusien tehtävien hoitamista.

Uuden viraston perustaminen ei lisäisi tietohallinto- ja it-kustannuksia. Nykyisin Taiteen keskustoimikunta hankkii tieto- ja viestintätekniikan palvelut opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Se käyttää ministeriön sähköpostijärjestelmää sekä Eduuni-palveluympäristön palveluja ja sähköisen asioinnin ja asianhallinnan Salama-järjestelmää. Ministeriön IT-tuki tarjoaa loppukäyttäjätuen koko taidetoimikuntalaitokselle. Ministeriö myös hoitaa taidetoimikuntien puolesta tietohallintotehtäviä kuten lausunnot ja raportit. Koko taidetoimikuntalaitoksen tietohallintokustannukset olivat vuonna 2011 noin 207 000 euroa. Tarkoituksena on, että uusi virasto hankkisi edellä mainitut palvelut edelleen keskiteytysti ministeriöltä, jolloin viraston kustannuksissa ei tapahtuisi muutosta tältä osin.

Uuden viraston perustamisesta ei aiheudu kirjanpitolaitteiden kustannuksia, koska virastosta ei muodosteta omaa kirjanpitoyksikköään, vaan se säilyy osana ministeriön kirjanpitoyksikköä.

Taideneuvoston perustamisesta ei aiheutuisi lisämenoja nykyiseen luottamuselimenä toimivaan taiteen keskustoimikuntaan verrattuna. Uudistuksen johdosta toimikuntien piirissä olevien luottamushenkilöiden määrä vähenisi laskennallisesti enimmillään 140:llä. Muutoksen suuruuteen vaikuttaisi se, kuinka paljon toimikuntia ja niihin jäseniä nimetään. Jos luottamushenkilöiden määrä vähenisi, myös kokouspalkkio- ja matkamenot vähenisivät. Toimikuntien ja niiden jäsenten määrän väheneminen samoin kuin jaostojen lakkauttaminen aiheuttaisi vähäisiä säästöjä hallintokuluissa. Myös toimikuntien kokousmäärän oletetaan vähenevän, kun toimikunnissa päätettävien asioiden määrä vähenee yhteisöjen valtionavustusten siirtyessä viraston päätettäväksi. Siirtyminen sähköiseen asianhallintaan (Salama) ja valtionavustusten hakuun mahdollistaa joka tapauksessa sen, että asioiden valmistelutehtäviä voitaisiin koko viras-

ton sisällä ryhmitellä ja jakaa aikaisempaa joustavammin.

Myös aluetoimipisteiden hallintoasioiden, taiteen ja kulttuurin edistämisen ja päätösten valmistelun kokoaminen nykyisiä aluetoimistoja isompiin ryhmiin tehostaisi toimintaa ja vähentäisi kuluja. Alueellisten taidetoimikuntien vuosittaiset vuokratulot ovat tällä hetkellä noin 300 000 euroa. Laskennallisesti kahden aluetoimipisteen yhdistäminen tuottaisi noin 23 000 euron vuosittaisen säästön viraston hallintokuluissa.

Muutoksenhakuun liittyvällä uudistuksella voidaan arvioida olevan vaikutusta myös tuomioistuinten toimintaan. Vaikutuksia hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden toimintaan on vaikea arvioida. On mahdollista, että alussa lain voimaantulon jälkeen ennen kuin tuomioistuinten oikeuskäytäntö on syntynyt, valituksia tehtäisiin normaalia herkemmin. Valitusoikeuden rajaaminen laillisuusperusteisiin saattaa jonkin verran vähentää tarpeettomia valituksia ja kustannuksia. Yksi hallinto-oikeuden ratkaisu maksaa tuomioistuimelle vuoden 2011 tietojen perusteella noin 1 490 euroa. Voidaan arvioida, että 100 valitusasian käsittely hallinto-oikeudessa sitoisi 1,5 - 2 lainkäytössä työskentelevän henkilön työpanoksen näihin asioihin. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa yhden asian käsittely maksaa valtiolle noin 2 380 euroa.

Uudistuksella pyritään, ottaen huomioon, valtiontalouteen liittyvät nykylinjaukset, mahdollistamaan taiteen ja kulttuurin edistäminen valtakunnallisesti. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi tulisi valtion viranomaisten kyetä nykyistä tehokkaampaan toiminnan koordinointiin ja voimavarojen parempaan käyttöön.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Uudistus parantaisi ja selkeyttäisi taidetoimikuntalaitoksen toimintaa ja rakennetta. Uudistuksessa tehtäisiin jako virastoon ja luottamuselimiin. Taiteen edistämiskeskusten kokonaisuuden muodostaisivat virasto aluetoimipisteineen sekä viraston yhteydessä toimivat luottamuselimet.

Uudistus parantaisi opetus- ja kulttuuriministeriön ja sen alaisen viraston tulosohtausjärjestelmää verrattuna nykyiseen käytäntöön. Ohjaajan ja ohjattavan asema ja vastuu selkeytyisivät. Taiteen edistämiskeskusten johtajalla olisi selkeä tulosvastuu viraston toiminnasta.

Taiteen edistämiskeskusta johtaisi määräaikaaisesti nimitetty johtaja, joka toimisi viraston päällikkönä. Taiteen keskustoimikunnan puheenjohtajan tehtävän tilalle perustettaisiin Taiteen edistämiskeskusten johtajan virka.

Uudistuksen mukaan virasto hoitaisi taiteen ja kulttuurin sekä taiteilijoiden taiteelliseen työhön ja toimeentuloon liittyviä edistämistehtäviä ja vastaisi Taiteen edistämiskeskustelle kuuluvien asioiden valmistelusta sekä päätösten esittelystä ja toimeenpanosta. Virastossa hoidettaisiin Taiteen edistämiskeskusta koskevat hallinto-, talous- ja henkilöstöasiat.

Eräiden valtionavustusasioiden ja muiden operatiivisten tehtävien siirtäminen Taiteen edistämiskeskustelle merkitsisi lisätyötä josakin määrin, mutta ne voitaisiin hoitaa osittain tutkimustoiminnan uudelleen kohdentamisesta vapautuvilla resursseilla, osittain läänintaiteilijatehtävillä ja eräiden hallinnollisten ja taiteen edistämisen tehtävien koamisella isompiin valmisteluryhmiin.

Esityksen mukaan taidetoimikuntalaitoksen asioiden käsittelymenettely saatettaisiin muualla valtionhallinnossa tapahtunutta kehitystä vastaavaksi. Muut kuin vertaisarviointiin perustuvat taiteen keskustoimikunnan nykyisin luottamuselimenä hoitamat tehtävät siirtyisivät virastolle. Vertaisarviointiin perustuvat taiteen edistämistehtävät hoidettaisiin nykyiseen tapaan luottamuselimissä. Sekä viraston tekemiin yhteisöjen valtionavustuspäätöksiin että toimikuntien tekemiin apurahapäätöksiin lisättäisiin oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus.

Lisääntyvät tehtävät ja vastuu sekä päätöksiin liitettävä valitusoikeus edellyttävät panostamista hallinto- ja valtionavustusasioiden esittelymenettelyihin ja yhteisiin päätöksenteon kriteereihin. Voidaan arvioida, että ainakin alkuvaiheessa oikaisuvaatimusmenettelystä aiheutuisi lisätyötä.

Uudistuksella on vaikutusta Taiteen keskustoimikunnan nykyisen henkilöstön asemaan. Henkilöstön toimenkuvat voivat muuttua. Osalla henkilöistä toimipiste voi muuttua eri paikkakunnalle. Muutokseen liittyen noudatetaan valtion virkamieslain (750/1994) säännöksiä virkamiehen asemasta organisaation muutostilanteissa.

Uudistus ei aiheuta nykyiseen nähden muutoksia viraston asemaan suhteessa opetus- ja kulttuuriministeriöön eikä valtion aluehallintoon. Uudistuksella ei ole tarkoitus perustaa myöskään uutta kirjanpitoyksikköä.

Alueellisten taidetoimikuntien nimeämisen siirtyminen maakuntien liitoilta taideneuvostolle edellyttää muutosta lakiin alueiden kehittämisestä (1651/2009).

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Uudistamalla taidetoimikuntalaitoksen tehtäviä, rakennetta ja yhtenäistämällä toimintatapoja tehostetaan toimintaa ja mahdollistetaan taide- ja kulttuuripoliittisten linjausten toimeenpanoa valtakunnallisesti.

Päätöksentekovallan siirtäminen valtioneuvostosta ja opetus- ja kulttuuriministeriöstä Taiteen edistämiskeskuksen yhteydessä olevalle taideneuvostolle lisäisi taiteen autonomista asemaa yhteiskunnassa.

Valtionavustusten myöntämismenettelyt yhdenmukaistuisivat nykyisestä, kun avustusten myöntäminen siirtyisi virastolle. Samojen periaatteiden ja käytäntöjen käyttöönotto, esittelymenettely ja valitusmahdollisuuden lisääminen päätöksiin vahvistaisivat hakijoiden yhdenvertaista ja tasa-arvoista asemaa ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä. Alueellisten taidetoimikuntien hallinnon tukipalveluiden mahdollinen kokoaminen suurempiin valmistelupisteisiin lisäisi myös päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja tehokkuutta.

Uudistuksella ei ole vaikutusta naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon. Uudistuksella ei ole myöskään vaikutuksia eri kansalaisryhmien asemaan.

Taiteen alueellisten luottamuselinten määrä säilyisi nykyisenä. Sekä alueellisilla taidetoimikunnilla että läänintaiteilijoilla olisi keskeinen tehtävä taiteen ja kulttuurin edistämässä.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Taidehallinnon uudistuksesta on keskusteltu jo vuodesta 2006 lähtien. Vuoden 2009 marraskuussa Taiteen keskustoimikunta jätti ministeriölle asiassa oman ehdotuksensa. Taiteen keskustoimikunnan esityksestä järjestettiin joulukuussa 2009 kuulemistilaisuus taiteen alan järjestöille ja laitoksille.

Keväällä 2010 valmisteltiin opetus- ja kulttuuriministeriössä taidehallinnon uudistuksesta hallituksen esitysluonnos, josta pyydettiin lausunnot noin 150 taiteen alan toimijoilta ja joille lisäksi järjestettiin elokuussa 2010 erillinen kuulemistilaisuus. Kirjallisia lausuntoja annettiin 113 ja kuulemistilaisuudessa oli läsnä 126 henkilöä.

Kuulemistilaisuudessa ja lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että uudessa organisaatiossa ei ole taiteenalojen välistä yhteiselintä. Lisäksi katsottiin, ettei Arm's length -periaate riittävästi toteudu. Valtion taidetoimikuntien toimialoja pidettiin liian laajoina. Edelleen tuotiin esille, ettei alueellisen taidetoimikuntalaitoksen epäkohtia oltu nostettu esille. Myös uudistuksen valmisteluaikataulua pidettiin liian kireänä.

Syksyllä 2010 eduskunnalle annettiin hallituksen esitys laeiksi taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain 1 a §:n, taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilijapurahoista annetun lain ja Valtion taidemuseosta annetun lain muuttamisesta (HE 189/2010 vp). Uudistuksessa taiteilijaprofessorin virat muutettiin sellaisiksi valtion taiteilijapurahoiksi, joissa apurahakausi on enintään kymmenen vuotta ja joiden saajilla on oikeus käyttää apurahakauden ajan taiteilijaprofessorin nimikettä. Muutokset tulivat voimaan vuoden 2011 alusta.

Vuonna 2009 ministeriö teetti hallitusohjelman mukaisen alueellistamisselvityksen Taiteen keskustoimikunnasta. Selvitystyössä noudatettiin valtiovarainministeriön alueellistamisen käsikirjan ohjeita (VM julkaisu 25/2008). Saatuaan selvityksestä alueellistamisen koordinaatioryhmän lausunnon ministeriö teki elokuussa 2010 päätöksen, että Taiteen keskustoimikunnan sijainti säilyy pääkaupunkiseudulla. Perusteina olivat, että Tai-

teen keskustoimikunnalla on jo olemassa vahva alueorganisaatio, ja tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat pääkaupunkiseudulla ja pääkaupunkiseudun saavutettavuus on alueisiin verrattuna parhain.

Taiteen edistämisen järjestelystä ja Valtion taidemuseosta annettua lakia muutettiin niin, että taiteen keskustoimikunnan yhteydessä ollut valtion taideteostoimikunta siirrettiin Valtion taidemuseon yhteyteen vuoden 2011 alusta.

Edellä todetun keväällä 2010 valmistellun hallituksen esityksen, siitä annettujen lausuntojen ja tehtyjen osittaisuudistusten jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteltu asiaan liittyvä uusi esitysluonnos hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti. Valmistellessaan uutta esitystä ministeriö on kuullut taiteen keskustoimikunnan puheenjohtajistoa neljä eri kertaa vuoden 2011 aikana.

Muutoksia on esitelty Taiteen keskustoimikunnan henkilöstölle kahdessa eri tilaisuudessa. Tämän lisäksi taiteen keskustoimikunnassa on vuonna 2011 käynnistetty ohjattu strategiaprozessi muutokseen liittyen. Yhteistyössä viraston henkilöstön ja luottamuselinten kanssa on alustavasti suunniteltu henkilöstö- ja virastorakennetta suhteessa uuden perustettavan viraston toimialaan ja tehtäviin. Työtä tullaan jatkamaan viraston rakenteen selvittyä ja sitä hyödynnetään muun muassa yhteistoimintamenettelyssä. Uudistus toteutetaan yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (651/1998) mukaisesti.

Lakiluonnosta on käsitelty hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän kahdessa eri kokouksessa huhtikuussa 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt ministerityöryhmän edellyttämän alueellistamisselvityksen tekemisen liittyen aluetoimipisteiden määrään ja sijaintipaikkoihin. Työryhmä puolsi esityksen viemistä valtioneuvoston käsiteltäväksi. Myös sivistyspoliittinen ministerityöryhmä puolsi esityksen viemistä valtioneuvoston käsiteltäväksi kokouksessaan huhtikuussa 2012.

5.2 Lausunnot

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot ja järjestettiin kuulemistilaisuus alan toimijoille maaliskuussa 2012. Kirjallisia lausuntoja annettiin 126 kappaletta ja kuulemistilaisuudessa oli läsnä 128 henkilöä. Lausuntoja antoivat muun muassa valtakunnalliset taidejärjestöt, taiteen keskustoimikunta, valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat, maakuntien liitot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, Suomen Kuntaliitto, korkein hallinto-oikeus, hallinto-oikeudet, valtion pääsopijajärjestöt, Aalto-Yliopisto, Sibelius-Akatemia, Teatterikorkeakoulu, Valtion taidemuseo ja Suomen Kansallisooppera. Lisäksi toteutettiin erilliset webropol-kyselyt taiteilijoille ja taiteilijajärjestöille.

Taidehallinnon uudistus sekä viraston ja luottamuselimen erottaminen toisistaan saivat laajasti kannatusta. Lakiluonnoksen selkeyttä moitittiin, koska monista asioista oli ehdotettu säädettäväksi valtioneuvoston asetuksen tasolla. Luottamuselimiin liittyen kiinnitettiin huomiota siihen, että esitetty taideneuvosto ei vastaa nykyistä taiteen keskustoimikunnan yhteiselintä. Lisäksi katsottiin, että taiteen arm's length -periaate ei toteudu riittävästi ja että taiteen valtakunnallisten ja alueellisten arviointiryhmien nimeämisen sitominen aikataulullisesti hallituskausiin vaarantaisi taiteen autonomiaa.

Huomiota kiinnitettiin arviointiryhmien ja niiden jäsenten määrään ja jäsenten osaamisvaatimuksiin. Ryhmien määrää ja jäsenmäärää pidettiin liian pienenä. Toisaalta taideneuvoston ja ryhmien toimikausia pidettiin liian pitkinä. Myöskään arviointiryhmän nimeä ei pidetty onnistuneena. Viraston asema valtion taide- ja kulttuuripolitiikan toimeenpanijana sekä johtajan asema virastossa katsottiin olevan liian vahva.

Edellä todettujen asioiden ja viraston aluetoimipisteiden määrän jättämisen viraston päätettäväksi katsottiin vaarantavan taiteen ja kulttuurin tasa-arvoisen saatavuuden sekä viranomaisyhteistyön alueilla. Lisäksi esitettiin epäilyjä mahdollisuuksista ottaa huomioon alueiden erityispiirteet taiteen ja kulttuurin edistämässä sekä säilyttää läänintaiteilijoiden työnkuva alueilla nykyisellään.

Kulttuurin edistämisen tehtävää viraston toimialassa pidettiin osittain epäselvänä. Muutoksenhaun lisäämistä viraston ja luottamuselinten tekemiin päätöksiin kannatettiin.

Kehittämissuhteet on otettu esityksessä suurelta osin huomioon. Lausuntojen perusteella muutettiin luottamuselinten määrä, nimet, toimiaika ja jäsenten määrä. Lisäksi niistä ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla kuten myös toimikuntien määrästä. Alueellisia taidetoimikuntia asetettaessa kuultaisiin taiteen aseman kannalta merkittäviä alueellisia tahoja.

Päätöksentekomenettelyä virastossa ja johtajan asemaa siinä on avattu perusteluissa kuvaamalla valtionhallinnon esittelymenette-

lyä. Lisäksi on todettu johtajan määräaikaikaisuudesta. Perusteluissa korostetaan yhteistyön merkitystä viraston ja luottamuselinten toiminnassa.

Perusteluihin on lisätty maininta, jonka mukaan aluetoimipisteet hoitaessaan tehtäväänsä toimivat yhteistyössä muiden alueviranomaisten ja taiteen ja kulttuurin toimijoiden kanssa. Läänintaiteilijan nimike säilytettiin nykyisellään. Lisäksi perusteluihin on lisätty myös kuvausta läänintaiteilijoiden valtakunnallisista ja alueellisista tehtävistä ja maininta aluetoimipisteiden kuulemisesta valittaessa läänintaiteilijoita. Kulttuuria viraston tehtävänä on selkeytetty perusteluissa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki Taiteen edistämiskeskuksesta

1 §. Toimiala. Pykälässä säädettäisiin perustettavan viraston toimialasta. Taiteen edistämiskeskuksen tehtävänä olisi taiteen ja kulttuurin edistäminen. Kulttuurin edistäminen olisi keskuksen tehtävä siltä osin kuin sitä ei ole muulle viranomaiselle lailla tehtäväksi annettu tai siihen liittyvästä työnjaosta erikseen ministeriön ja sen hallinnonalan virastojen välillä sovittu. Tällaisia tehtäviä hoitavat osaltaan esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriö, kunnat, maakuntien liitot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä hallinnonalan virastot, kuten Museovirasto tai Valtion taidemuseo. Myös muut kuin viranomaiset, esimerkiksi Suomen Elokuvasäätiö ja Frame-säätiö, hoitavat ministeriön niille antamia kulttuurin edistämistehtäviä.

Keskuksen toimialaan ei siten kuuluisi esimerkiksi kulttuuriperintöön, kirjastotoimeen, tekijänoikeuteen, taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuuksiin tai kuntien yleiseen kulttuuritoimeen kuuluvat perustehtävät. Keskus olisi kuitenkin aktiivinen toimija, joka yhteistyössä muiden tahojen kanssa edistäisi taidetta ja kulttuuria.

Vuonna 2012 valtion rahoitus kuntien yleiselle kulttuuritoimelle on noin 6 miljoonaa euroa. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden ylläpitämiseen osoitetaan opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuutta noin 152 miljoonaa euroa. Taiteen perusopetuksen opetustuntikohtainen valtionosuus on noin 77 miljoonaa euroa ja asukaskohtainen rahoitus 2,2 miljoonaa euroa. Kansalaisopistojen valtionosuudet ja -avustukset ovat noin 93 miljoonaa euroa. Kansalaisopistojen opetustunneista noin puolet järjestetään taiteen ja kulttuurin aloilla. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriöstä myönnetään taiteen ja kulttuurin edistämiseen yksittäisiä valtionavustuksia noin 100 miljoonaa euroa. Suurimmat yksittäiset valtionavustuksen saajat ovat Suomen kansallisooppera ja Suomen kansallisteatteri,

joiden avustukset yhteensä ovat noin 50 miljoonaa euroa.

Suurin kulttuurin rahoittaja ovat kunnat. Kulttuuria rahoittavat myös monet muut tahot, kuten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja maakuntien liitot. Ne rahoittavat kulttuuria mm. rakennerahastohankkeilla. Ohjelmakaudella 2007—2013 vuoden 2010 loppuun mennessä aloitettujen hankkeiden kokonaiskustannusarviot olivat lähes 150 miljoonaa euroa. Kulttuuria rahoittavat myös erilaiset yksityiset toimijat kuten kulttuurirahastot sekä muut säätiöt tai yhteisöt. Taiteen ja kulttuurin edistämisen osalta keskuksen ja sen yhteydessä olevien luottamuselinten tulisi kaikessa toiminnassaan ottaa huomioon eri väestöryhmät ja kulttuurinen moninaisuus. Lähtökohtana on edistää läpäisevästi eri väestöryhmien (esimerkiksi ikä-, kieli-, seksuaali- ja sukupuoli-, kulttuuri-, romaani- ja saamelaisvähemmistöt, katsomukset, kulttuuriset viiteryhvät) kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja osallisuutta.

2 §. Toiminnan järjestäminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Taiteen edistämiskeskus olisi virasto, joka kuuluisi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan ja tulohajaukseen. Voimassa olevan taiteen edistämislain 2 §:n 3 momentin mukaan taiteen keskustoimikunta, valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat ovat opetus- ja kulttuuriministeriön alaisia. Taiteen edistämiskeskuksen kokonaisuuden muodostaisivat virasto aluetoimipisteineen sekä viraston yhteydessä toimivat luottamuselimet, joita olisivat valtion taidetoimikunnat, alueelliset taidetoimikunnat, taide-neuvosto ja erillislautakunnat.

Pykälän 2 momentin mukaan keskuksen toiminnan järjestämisestä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tarkoituksena on muun muassa säätää Taiteen edistämiskeskuksen toimivallasta päättää viraston toiminnan organisoinnista mukaan lukien aluetoimipisteiden talous-, henkilöstö- ja hallintoasiat sekä aluetoimipisteiden määrästä.

Lähtökohtana on, että taidetoimikuntajärjestelmää koskevat hallintorakenteet ja toimintatavat yhdenmukaistettaisiin, mikä mahdollistaisi taiteen ja kulttuurin edistämisen tehtävien hoitamisen ja talous-, henkilöstö- ja hallintoasioiden nykyistä tehokkaamman koordinoinnin ja voimavarojen paremman käytön. Tämän mukaisesti keskus voisi hoitaa keskitetysti koko Taiteen edistämiskeskuksen, mukaan lukien aluetoimipisteiden, talous-, henkilöstö- ja hallintoasiat. Poikkeuksena ovat Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksessa (Palkeet) hoidettavat asiat.

Taiteen ja kulttuurin edistämisen toimeenpanon, mukaan lukien viestintä, toimintatapoja yhdenmukaistettaisiin ja toimintoja koottaisiin suurempiin kokonaisuuksiin. Esimerkiksi alueellisten taidetoimikuntien hallintoasioita ja niille kuuluvien asioiden valmistelua, päätösten esittelyä ja toimeenpanoa voitaisiin keskittää suurempiin valmisteluryhmiin siten, että asioiden valmistelua voitaisiin tehostaa ja esittelijäpalveluja toimikunnille parantaa. Nykyisin kahden tai kolmen virkamiehen muodostamissa aluetoimistoissa töiden järjestely sairasloma- ja virkavapaustapauksissa aiheuttaa ongelmia. Ehdotus mahdollistaisi sijaistamisen nykyistä paremmin hallintotehtävien hoidossa. Ehdotus mahdollistaisi myös valtakunnallisen erityistehtävän hoitamisen ja muun muassa esittelymenettelyn aluetoimipisteissä.

Keskus vastaisi myös alueilla taiteen edistämistehtävissä toimivien määräaikaisten läänintaiteilijoiden työsuhdeasioista. Näiden henkilöiden lähiesimiestehtävät voisivat säilyä kuitenkin alueilla.

3 §. Tehtävät. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Taiteen edistämiskeskuksen tehtävistä. Keskuksen ensimmäisenä tehtävänä olisi edistää taidetta ja kulttuuria kansallisesti ja kansainvälisesti. Keskus toimeenpanisi opetus- ja kulttuuriministeriön taiteen ja kulttuuri edistämisen linjauksia muun muassa toteuttamalla kehittämishankkeita, nimittämällä läänintaiteilijoita sekä myöntämällä rahoitusta ja muuta tukea yhteisöille taiteen ja kulttuurin edistämiseen. Ottaessaan läänintaiteilijoita palvelussuhteeseen keskuksen tulisi kuulla aluetoimipisteitä. Läänintaiteilijoilla on keskeinen tehtävä taiteen ja kulttuurin

edistämisessä. Myöntäessään rahoitusta ja muuta tukea yhteisöille keskuksen tulisi ottaa huomioon toimikuntien antamat asiantuntijalausunnot.

Keskuksen toisena tehtävänä olisi edistää taiteilijoiden kansallisia ja kansainvälisiä työskentelyedellytyksiä. Keskus tukisi muun muassa taiteilijoiden ja taiteilijaryhmien verkottumista, residenssitoimintaa ja toteuttaisi kehittämishankkeita. Keskus myöntäisi myös yksittäisten taiteilijoiden matka-apurahat. Matka-apurahapäätöksiä valmisteltaessa voisi kuulla toimikuntien puheenjohtajia.

Kolmantena tehtävänä keskus osallistuisi työhön, jolla edistetään taiteilijoiden toimeentuloedellytyksiä muun muassa toimimalla asiantuntijana taiteilijoiden toimeentuloon liittyvissä asioissa. Tällaisia olisivat muun muassa sosiaali- ja eläketurvaan liittyvät asiat. Keskus voisi kuulla valtion taide-toimikuntia taiteilijoiden toimeentuloon liittyvissä asioissa.

Keskuksen neljäntenä tehtävänä olisi vastata yhteydessään olevien valtion ja alueellisten taidetoimikuntien ja erillislautakuntien sekä taideneuvoston hallinto- ja talousasioista. Lisäksi keskus huolehtisi siitä, että taide-toimikuntien välinen yhteistyö asioiden valmistelussa toteutuisi.

Keskus vastaisi mainituille luottamuselimille kuuluvien asioiden valmistelusta, päätösten esittelystä ja toimeenpanosta. Aluetoimipiste voisi hoitaa toimialueellaan olevien yhden tai useamman alueellisen taidetoimikunnan hallintotehtäviä.

Luottamuselimille kuuluvien määräraha-päätösten valmistelu tehtäisiin laillisuusnäkökulmasta ja taiteellisen tason arviointi jäisi toimikuntien tehtäväksi.

Luottamuselinten päätöksenteossa noudatettaisiin hallintolakia (434/2003). Taiteen edistämiskeskuksen virkamiehet toimisivat luottamuselinten päätösten valmistelijoina ja esittelijöinä. Perustuslain 118 §:n mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Esittelijä on vastuussa siitä, mitä hänen esittelystään on päätetty, jollei hän ole jättänyt päätökseen eriävää mielipidettään.

Keskuksen viidentenä tehtävänä olisi toimia ministeriön asiantuntijavirastona toimialallaan. Keskus antaisi muun muassa asiantuntijalausuntoja toimialansa näkökulmasta.

Kuudentena tehtävänä olisi laatia opetus- ja kulttuuriministeriölle perusteltu ehdotus valtion talousarvioon otettavista toimialan määrärahoista. Keskus laatisi ehdotuksensa taideneuvostolta saamansa esityksen pohjalta.

Seitsemäntenä tehtävänä olisi huolehtia muista taiteen ja kulttuurin edistämistehtävistä, joista erikseen säädetään tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriö antaa keskukselle.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädetäväksi aluetoimipisteiden tehtävistä. Aluetoimipiste vastaisi omalla toimialueellaan Taiteen edistämiskeskukselle 1 momentissa säädettyjen 1,2 ja 4 kohdissa mainituista tehtävistä osana viraston toimintasuunnitelmaa. Näin aluetoimipisteet osaltaan edistäisivät taidetta, kulttuuria ja taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä, huolehtisivat alueellisten taidetoimikuntien toimintaan liittyvistä hallinto-tehtävistä kuten niille kuuluvien asioiden valmistelusta, esittelystä ja päätösten toimeenpanosta sekä muista viraston niille osoittamista tehtävistä. Toteuttaessaan opetus- ja kulttuuriministeriön taide- ja kulttuuripoliittisia linjauksia aluetoimipiste ottaa huomioon oman alueensa erityispiirteet. Hoitaessaan tehtävänsä aluetoimipiste toimii yhteistyössä muiden alueviranomaisten ja taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa.

Virasto voisi lisäksi antaa aluetoimipisteille valtakunnallisia taiteen ja kulttuurin edistämiseen liittyviä erityistehtäviä. Tarkoituksena on, että aluetoimipisteet vastaisivat kokonaan alueella jonkin taiteenalan tai kulttuurin alueen tehtävästä. Tällainen voisi olla esimerkiksi valtakunnallinen lastenkulttuurin edistämistehtävä, jota aluetoimipiste toteuttaisi muun muassa verkottamalla alan toimijoita, koordinoimalla ja tukemalla kehittämissankkeita sekä järjestämällä alaan liittyvää tiedotusta.

Keskuksen tehtäviä on tarkistettu siten, että ne on erotettu luottamuselinten vertaisarviointiin perustuvista tehtävistä. Osa keskuksen tehtävistä on samoja kuin nykyisillä valtion taidetoimikunnilla, alueellisilla taidetoimikunnilla ja taiteen keskustoimikunnalla, mutta tehtäviä on myös lisätty ja toisaalta myös karsittu. Keskeisimmät uudet tehtävät ovat aktiivista toimijuutta edellyttävät kehittämissankteet ja yhteisöjen valtionavustusten myöntäminen.

Taiteen edistämiskeskuksen tutkimustoimintaa kohdennettaisiin siten, että virasto huolehtisi omasta tiedontuotannosta liittyen valtionavustuslain 36 §:n valtionapuviranomaiselle annettuun seuranta- ja arviointitehtävään. Lain mukaan valtionapuviranomaisen on sopivalla tavalla seurattava myöntämiensä valtionavustusten käytön tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valtionavustusten vaikutuksia kilpailuun, eri väestöryhmien asemaan samoin kuin niiden ympäristö- ja muita vaikutuksia. Valtionapuviranomaisen on määräajoin arvioitava valtionavustusten tarpeellisuutta ja kehittämistarpeita.

Tarkoituksena on, että taide- ja kulttuuripoliittista tutkimusta keskitettäisiin ja pienten erillisten taide- ja kulttuuripoliittikan alan sektoritutkimusyksiköiden voimavarat koottaisiin yhteen ja näin vahvistettaisiin tutkimusta ja sen vaikuttavuutta.

Pykälän 3 momentin mukaan keskuksen tehtävistä säädetäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädetäisiin muun muassa keskuksen tehtävästä toimialan vaikuttavuusarvioinnissa ja kehittämisessä, läänintaiteilijoiden toimialojen ja tehtävien määrittämisessä sekä taidetoimikuntien toiminnan yhteensovittamisessa.

4 §. Johtaminen ja ratkaisuvallta. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin, että Taiteen edistämiskeskusta johtaisi johtaja. Taiteen edistämiskeskuksella olisi työjärjestys, jonka johtaja vahvistaisi.

Nykyisin taiteen keskustoimikunnassa ei ole ollut varsinaista virastopäällikköä, vaan tässä tehtävässä on toiminut luottamuselimen puheenjohtaja, joka on 1990-luvulta alkaen ollut joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta päätoiminen. Hallintotoimiston päällikkönä toimii pääsihteeri. Pääsihteerille kuuluu sekä hallintopäällikön tehtäviä että taiteen keskustoimikunnan (luottamuselin) päätösten valmistelu- ja toimeenpanotehtäviä. Ehdotetulla säännöksellä selkeytettäisiin viraston johtamista, vastuunjakoja ja päätöksentekomenetelyä.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin asioiden ratkaisemisesta Taiteen edistämiskeskuksessa. Johtaja ratkaisisi työjärjestyksen lisäksi myös muut keskuksessa päätettävät asiat, lukuun ottamatta niitä, joissa päätösvalta olisi säädetty keskuksen yhteydessä toimivil-

le luottamuselimille tai joissa päätöksentekovalta olisi työjärjestyksellä määrätty keskuksen muulle virkamiehelle. Keskuksen johtaja päättäisi esimerkiksi yhteisöille myönnettävistä valtionavustuksista esittelyn perusteella. Valmistellessaan päätöksiä esittelijä ottaisi huomioon taidetoimikuntien antamat asiantuntijalausunnot.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin työjärjestyksellä määrättävistä asioista, johtajan viran tehtävistä ja asioiden ratkaisemisesta. Johtajan virka olisi määräaikainen (viisi vuotta). Johtaja tekisi päätökset esittelyn perusteella vuorovaikutuksessa luottamuselinten kanssa.

5 §. Taideneuvosto. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin taideneuvoston tehtävistä. Taideneuvoston ensimmäisenä tehtävänä olisi päättää valtion taidetoimikuntien toimialoista, niiden tarkemmista nimistä ja toimikuntien määrästä. Toimikuntia voisi olla vähintään seitsemän ja enintään kymmenen 6 §:n 2 momentissa ehdotetun mukaisesti. Valtion taidetoimikuntien toimialoista, nimistä ja tarkeista määristä säädetään tällä hetkellä lain tasolla. Tavoitteena on nykyistä joustavammin mahdollistaa reagointi toimintaympäristön muutoksiin taidekentässä.

Taideneuvoston toisena tehtävänä olisi nimetä valtion ja alueellisten taidetoimikuntien puheenjohtaja ja muut jäsenet. Taiteen edistämislain 4 §:n mukaan valtion taidetoimikuntien jäsenet määrää valtioneuvosto ja alueellisten taidetoimikuntien jäsenet toimikunnan toimialueen maakunnan liitto. Yhdenmukaiseksi ehdotetulla nimeämiskäytännöllä lisättäisiin valtion ja alueellisten taidetoimikuntien yhtenäisyyttä. Päätöksentekovallan siirtäminen nimeämisasioiden valtioneuvostosta, opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja maakuntien liitoista taidehallintoon lisäisi taiteen autonomista asemaa yhteiskunnassa.

Valtion ja alueellisissa taidetoimikunnissa voisi olla kussakin jäseniä vähintään viisi ja enintään 12 esityksen 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:n 3 momentissa ehdotetun mukaisesti.

Kolmantena tehtävänä taideneuvoston tulisi antaa Taiteen edistämiskeskus esitys taiteen määrärahojen jakaantumisesta. Esitys tehtäisiin vuosittain. Esitys olisi taustamateriaalia, jota Taiteen edistämiskeskus voisi

hyödyntää valmistellessaan ministeriölle annettavaa ehdotusta valtion talousarvioon otettavista toimialan määrärahoista 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaisesti.

Neljäntenä tehtävänä taideneuvosto myöntäisi valtionavustuksia ja apurahoja sille osoitetuista kehittämisvaroista. Taideneuvosto voisi vuoden aikana osoittaa kehittämismäärärahaa esille nouseviin uusiin aloitteisiin erilaisina kokeilu- ja kehittämishankkeina.

Viidentenä tehtävänä taideneuvosto esittäisi valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) mukaista akateemikon arvonimeä erittäin ansioituneelle taiteenharjoittajalle. Nykyisin esityksen tekee Taiteen keskus- ja toimikunta.

Kuudenneksi taideneuvosto toimisi ministeriön asiantuntijaelimenä taidepoliittisissa linjauksissa ja seitsemänneksi huolehtisi muista tehtävistä, joista erikseen säädetään tai jotka ministeriö sille antaa. Taideneuvoston toimisi vuorovaikutuksessa taidetoimikuntien kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että taideneuvostossa on puheenjohtajan lisäksi vähintään kuusi ja enintään kahdeksan jäsentä. Puheenjohtajan ja jäsenet nimeäisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Taideneuvosto valitsisi keskuudestaan varapuheenjohtajan. Taideneuvoston jäsenen tulee olla taiteeseen tai kulttuuriin perehtynyt henkilö.

Pykälän 3 momentin mukaan taideneuvoston toimikausi on kolme vuotta. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että opetus- ja kulttuuriministeriö nimeäisi taideneuvoston jäsenet ja puheenjohtajan kuultuaan taidealan järjestöjä ja muita taiteen ja kulttuurin kannalta merkittäviä tahoja. Taideneuvostoa asetettaessa olisi huolehdittava, että sen taiteellinen asiantuntemus on monipuolista. Tarkoituksena on, että taideneuvoston jäsenistä osa olisi ammattitaiteilijoita. Lisäksi tulisi huolehtia, että myös muu asiantuntemus on monipuolista ja että kielelliset ja alueelliset näkökohdat otetaan huomioon. Tarkoituksena on, ettei taideneuvoston jäsenenä olisi virastoa tuulosohjaavan ministeriön virkamies.

Tarkoitus on, että ministeriö kuulee keskeisiä alan järjestöjä ja laitoksia ja muita asian kannalta merkityksellisiä toimijoita kuten oppilaitoksia. Taideneuvostoa asetettaessa tulee lisäksi ottaa huomioon naisten ja miesten

välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) vaatimukset. Asiaa valmisteltaessa tulisi kiinnittää huomiota myös jäsenten ikärakenteeseen ja aikaisempaan kokemukseen vastaavasta tehtävästä. Jäsenten nimeämistä ei voitaisi enää sitoa pelkästään järjestöjen ja laitosten ehdottamiin henkilöihin.

Pykälän 5 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin taidoneuvoston nimeämisajankohdasta, kokoonpanon täydentämisestä, kokoontumisesta, asioiden ratkaisemisesta ja maksettavista palkkiosta.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, että taidoneuvosto olisi nimettävä viimeistään syyskuun ensimmäiseen päivään mennessä. Jäsenen paikan tullessa avoimeksi ministeriö määräisi uuden jäsenen toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi. Taiteen edistämiskeskuksen johtaja toimisi taidoneuvoston esittelijänä.

6 §. Valtion taidetoimikunnat. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtion taidetoimikuntien tehtävistä. Valtion taidetoimikunnat nimittäisi taidoneuvosto.

Toimikunnan ensimmäisenä tehtävänä olisi päättää valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) mukaisista valtion taiteilija-apurahoista. Keskus ratkaisisi tarvittaessa, minkä taidetoimikunnan alaan toimikuntien ratkaistavaksi annettu asia kuuluu.

Toimikunnan toisena tehtävänä olisi päättää taiteilijoille ja taiteilijaryhmille myönnettävistä apurahoista ja palkinnoista omalla toimialallaan. Apurahojen myöntämisessä sovellettaisiin valtionavustuslakia. Keskus ratkaisisi tarvittaessa minkä taidetoimikunnan alaan toimikuntien ratkaistavaksi annettu asia kuuluu.

Toimikunnan kolmantena tehtävänä olisi antaa asiantuntijalausuntoja oman toimialansa asioista. Esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriö voisi pyytää toimikunnan näkemystä jotakin tiettyä taiteen alaa koskevassa erityiskysymyksessä. Tavoitteena olisi, että toimikunnista muodostuisi oman toimialansa vahvoja asiantuntijoita.

Neljäntenä tehtävänä toimikunnat osallistuisivat keskuksen strategioiden laadintaan taidepolitiikan asiantuntijoina.

Viidentenä tehtävänä toimikunta toimisi asiantuntijaelimenä oman taiteen alansa valtakunnallista erityistehtävää hoitavalle alue-toimipisteelle. Toimikunta voisi antaa alue-

toimipisteelle asiantuntemustaan esimerkiksi kehittämishankkeiden toteuttamisessa tai avustuspäätösten arvioinnissa.

Voimassa olevan taiteen edistämislain 1 §:n mukaan Suomen taiteen edistämistä varten on yhdeksän eri taiteenalojen valtion taidetoimikuntaa. Lisäksi toimikunnilla on oikeus asettaa jaostoja. Laissa ei enää säädettäisi toimikuntien toimialoja ja tarkkaa määrää. Laissa ei enää olisi valtuutta asettaa jaostoa. Tarkoituksena on joustavoittaa taiteen edistämisen järjestelmää vähentämällä pirstaloitumista ja mahdollistamalla joustava reagointi taidekentän muutoksiin.

Pykälän 2 momentin mukaan valtion taide-toimikuntia on vähintään seitsemän ja enintään kymmenen.

Pykälän 3 momentin mukaan valtion taide-toimikunnassa olisi puheenjohtaja ja vähintään neljä ja enintään 11 muuta jäsentä. Toimikunta valitsisi keskuudestaan varapuheenjohtajan. Toimikunnan jäsenellä tulisi olla hyvä taiteellinen asiantuntemus.

Voimassa olevan taiteen edistämisasetuksen 6 §:n mukaan valtion taidetoimikuntaan kuuluu enintään 11 jäsentä. Vuosiksi 2010—2012 asetetuissa toimikunnissa on kaikissa 9 jäsentä puheenjohtaja mukaan lukien. Uudessa järjestelmässä toimikunnan jäsenmäärä voisi vaihdella sen mukaan, miten laajalaisia toimikunnat ovat ja kuinka monta taiteen alaa kussakin toimikunnassa on edustettuna.

Taiteellista asiantuntemusta on taiteen harjoittajien lisäksi esimerkiksi taiteenalan hallinto-, museo-, opetus- ja tutkimustehtävissä toimivilla ja taiteen alan kriitikoilla. Voimassa olevan taiteen edistämislain mukaan valtion taidetoimikunnan jäsenten tulee olla asianomaisen taiteenalan ansioituneita harjoittajia tai tuntijoita. Säännös vastaisi jäsenten nimeämisperusteiden osalta taiteen edistämislain 3 §:n 1 momentin säännöstä. Ehdotus tukee näin nykykäytännön jatkumista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että valtion taidetoimikunnan toimikausi on kaksi vuotta. Sama henkilö voidaan määrätä toimikunnan puheenjohtajaksi ja jäseneksi enintään kahdeksi toimikaudeksi peräkkäin ja sen jälkeen aikaisintaan kahden vuoden kuluttua uudelleen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että ennen valtion taidetoimikuntien asettamista taideneuvoston tulisi kuulla taiteen kannalta merkittäviä tahoja. Jäseniä valittaessa olisi huolehdittava, että toimikunnan taiteellinen ja muu asiantuntemus on monipuolinen ja että kielelliset ja alueelliset näkökohdat otetaan huomioon. Voimassa olevan taiteen edistämislain 4 §:n 1 momentissa säädetään, että taidetoimikuntien jäsenet määrää valtioneuvosto taiteen ja kulttuurin eri alojen keskeisiä järjestöjä ja laitoksia kuultuaan näiden ehdottamista henkilöistä.

Tarkoitus on, että toimikuntien jäsen ehdokkaita pyydetäisiin edellä mainituilta järjestöiltä ja laitoksilta ja muilta asian kannalta merkityksellisiltä toimijoilta kuten esimerkiksi oppilaitoksilta. Toimikuntia asetettaessa tulee lisäksi ottaa huomioon naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain vaatimukset.

Asiaa valmisteltaessa tulisi kiinnittää huomiota myös jäsenten ikärakenteeseen ja aikaisempaan kokemukseen vastaavasta tehtävästä. Jäsenten määräämistä ei voitaisi enää sitoa pelkästään järjestöjen ja laitosten ehdotamiin henkilöihin.

Pykälän 5 momentin mukaan valtion taidetoimikuntien nimeämisaikakohdasta, kokoonpanon täydentämisestä, kokoontumisesta, asioiden ratkaisemisesta ja maksettavista palkkiosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Toimikuntien muusta hallinnon järjestelystä määrättäisiin Taiteen edistämiskeskuksen työjärjestyksellä.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, että valtion taidetoimikunta tulee nimetä viimeistään tammikuun ensimmäiseen päivään mennessä. Jäsenen paikan tullessa avoimeksi taideneuvosto määräisi uuden jäsenen toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi.

7 §. Alueelliset taidetoimikunnat. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin alueellisten taidetoimikuntientehtävistä. Alueelliset taidetoimikunnat nimittäisi taideneuvosto.

Alueellisten taidetoimikuntien ensimmäisenä tehtävänä olisi päättää toimialueellaan taiteilijoille ja taiteilijaryhmille myönnettävistä apurahoista ja palkinnoista. Taiteilijoille myönnettävät apurahat olisivat luonteeltaan työskentely- tai kohdeapurahoja. Apurahojen myöntämisessä sovellettaisiin valtion-

avustuslakia. Tarkoituksena on, että toimikunnat alueilla keskittyisivät tukemaan taiteilijoita, jotka päästäkseen valtakunnallisten apurahojen piiriin tarvitsevat erityistä tukea. Tavoitteena on, että toimikunnat edustaisivat paikallista ja alueellista asiantuntemusta ja ne olisivat keskeisiä toimijoita taiteen edistämisen kokonaisuudessa.

Toisena tehtävänä alueelliset taidetoimikunnat osallistuisivat keskuksen strategioiden laadintaan oman alueensa taidepolitiikan asiantuntijoina.

Kolmanneksi alueelliset taidetoimikunnat antaisivat asiantuntijalausuntoja. Muista kuin vertaisarviointiin perustuvista valtionavustuksista päättäisi aluetoimipisteen esimieheksi määrättävä virkamies eikä enää taidetoimikunta. Tarkoituksena on, että näistä valtionavustuksista pyydetäisiin kuitenkin toimikunnilta lausunto.

Pykälän 2 momentin mukaan alueellisia taidetoimikuntia olisi nykyiseen tapaan 13. Toimikuntien toimialue muodostuisi siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Pykälän 3 momentin mukaan alueellisessa taidetoimikunnassa on puheenjohtaja ja vähintään neljä ja enintään 11 muuta jäsentä. Toimikunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Toimikunnan jäsenellä tulisi olla hyvä taiteellinen asiantuntemus.

Voimassa olevan taiteen edistämisasiasetuksen mukaan jäsenten määrä on enintään 11. Vuosiksi 2010—2012 asetetuissa alueellisissa taidetoimikunnissa yhdeksässä on yhdeksän jäsentä ja neljässä kymmenen jäsentä.

Taiteellista asiantuntemusta on taiteen harjoittajien lisäksi esimerkiksi taiteenalan hallinto-, museo-, opetus- ja tutkimustehtävissä toimivilla ja taiteen alan kriitikoilla. Voimassa olevan taiteen edistämislain mukaan alueellisen taidetoimikunnan jäsenten tulee olla jonkin taiteen alan tuntijoita tai alueen kulttuurin tuntijoita. Ehdotettu säännös asettaisi alueellisen taidetoimikunnan jäsenelle samanlaiset asiantuntijavaatimukset kuin valtion taidetoimikunnan jäsenellä on.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että alueellisen taidetoimikunnan toimikausi on kaksi vuotta. Sama henkilö voidaan määrätä toimikunnan puheenjohtajaksi ja jäseneksi enintään kahdeksi toimikaudeksi peräkkäin ja

sen jälkeen aikaisintaan kahden vuoden kulluttua uudelleen.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että ennen alueellisten taidetoimikuntien jäsenten nimeämistä taideneuvoston tulisi kuulla taiteen kannalta merkittäviä tahoja alueella. Jäseniä valittaessa olisi huolehdittava, että toimikunnan taiteellinen, alueellinen ja muu asiantuntemus on monipuolinen ja että kielelliset näkökohdat otetaan huomioon. Säännös poikkeaa nykyisen taiteen edistämislain 4 §:n 3 momentista, jonka mukaan taiteen alueellisen taidetoimikunnan nimittää toimikunnan toimialueen maakunnan liitto alueellisia taiteen järjestöjä ja laitoksia kuultuaan.

Tarkoitus on, että alueellisten taidetoimikuntien jäsenehdokkaita pyydetäisiin alueellisilta taiteen järjestöiltä ja laitoksilta sekä muilta asian kannalta merkityksellisiltä toimijoilta kuten oppilaitoksilta. Toimikuntia asetettaessa tulee lisäksi ottaa huomioon naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain vaatimukset.

Asiaa valmisteltaessa tulisi kiinnittää huomiota myös jäsenten ikärakenteeseen ja aikaisempaan kokemukseen vastaavasta tehtävästä. Jäsenten määräämistä ei voitaisi enää sitoa pelkästään järjestöjen ja laitosten ehdotamiin henkilöihin.

Pykälän 6 momentin mukaan alueellisten taidetoimikuntien toimialueista, nimeämisaikajankohdasta, kokoonpanon täydentämisestä, kokoontumisesta, asioiden ratkaisemisesta ja maksettavista palkkiosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Toimikuntien muusta hallinnon järjestelystä määrättäisiin Taiteen edistämiskeskuksen työjärjestyksellä.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, että alueellinen taidetoimikunta tulee nimetä viimeistään tammikuun ensimmäiseen päivään mennessä. Jäsenen paikan tullessa avoimeksi taideneuvosto määräisi uuden jäsenen toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi.

8 §. Erillislautakunnat. Pykälään otettaisiin maininta kahdesta taiteen edistämiskeskuksen yhteydessä olevasta erillislautakunnasta. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan taiteen edistämislain 1 a §:ää. Taiteen edistämiskeskuksen yhteydessä olisi kirjastoapurahallautakunta, josta säädetään eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apura-

hoista ja avustuksista annetussa laissa, ja kuvataiteen näyttöapurahallautakunta, josta säädetään eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetussa laissa.

9 §. Lahjoitus- ja testamenttivarat. Pykälän mukaan Taiteen edistämiskeskus voisi ottaa vastaan lahjoitus- ja testamenttivaroja. Pykälä on tavanomainen kulttuurin toimialan valtion virastoissa. Tarkemmin lahjoitusten ja testamenttien vastaanottamisesta säädetään valtioneuvoston päätöksessä yleismääräyksiksi lahjoitus- ja testamenttivarojen vastaanottamisesta ja käytöstä valtion virastoissa ja laitoksissa (35/1974).

10 §. Maksut. Valtion suoritteista perittävistä maksuista ja niiden perusteista säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992). Pykälässä on tavanomainen viittaussäännös valtion maksuperustelakiin. Valtion maksuperustelain mukaan tarkemmat säännökset maksuista annettaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

11 §. Taiteen edistämisen rahoitus. Pykälän mukaan ehdotetussa laissa tarkoitettujen taiteen edistämistoimenpiteiden rahoittamiseen tarvittavat määrärahat osoitettaisiin Taiteen edistämiskeskukselle ensisijaisesti raharpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipeliin voittovaroista. Pykälä vastaa sisällöllisesti voimassa olevan taiteen edistämislain 5 §:n 2 momenttia. Veikkausvoittovarojen osuus taiteen keskustoimikunnan, valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien taiteen edistämiseen valtion talousarviossa osoitetuista varoista on noin puolet. Taiteen edistämiskeskuksen, taideneuvoston, taidetoimikuntien ja erillislautakuntien hallintomenot suoritettaisiin nykyiseen tapaan valtion budjettivaroista.

12 §. Valtionavustuslain soveltaminen. Pykälän mukaan ehdotetussa laissa tarkoitettuihin apurahoihin ja avustuksiin sovellettaisiin valtionavustuslakia (688/2001). Säännös on toteava, mutta taidetoimikuntien luottamusmiesluonteen vuoksi ja järjestelmää selkeyttävänä tarpeellinen.

13 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta hakea oikaisua Taiteen edistämiskeskuksen, valtion taidetoimikunnan, alueellisen taidetoimikunnan taikka taideneuvoston avustuksen tai apurahan myöntämistä koskevaan päätök-

seen. Oikaisua haettaisiin päätöksen tekijältä. Oikaisuvaatimusmenettelystä säädetään hallintolaissa.

Pykälän 2 momentin mukaan oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen haettaisiin muutosta hallinto-lainkäyttölain (586/1996) mukaisessa järjestyksessä. Muutoksenhakuelimenä toimisi hallinto-oikeus.

Esityksen mukaan valitus voitaisiin tehdä sillä perusteella, että päätöstä pidetään lainvastaisena. Hallintoasioiden muutoksenhaussa yleislakina sovellettavassa hallintolainkäyttölaissa ei säädetä erikseen siitä, millä perusteella hallintopäätökseen saa hakea muutosta. Vakiintunut lähtökohta kuitenkin on, että hallintotuomioistuimen toimivaltaan kuuluu arvioida ainoastaan valituksen kohteena olevan päätöksen lainmukaisuutta. Viranomaisten harkintavalta päätöksenteossa rajautuu yleensäkin lainmukaisuuteen ja hallinto-oikeudellisten periaatteiden noudattamiseen. Valituksen perusteena voi tämän vuoksi olla vain päätöksen lainvastaisuus.

Lainvastaisuuden tutkiminen käsittää esimerkiksi esteellisyytilanteet sekä muut menettelyvirheet. Laillisuusperusteella voidaan tutkia myös sitä, onko asiassa menetely hallintolain 6 §:ssä tarkoitettujen hallinto-oikeudellisten periaatteiden, kuten esimerkiksi yhdenvertaisuuden, vastaisesti.

Sen sijaan tuomioistuin ei valituksen johdosta ota kantaa esimerkiksi siihen, onko sinänsä lainmukainen päätös onnistunut, olisiko sille parempia vaihtoehtoja tai onko sen lopputulos tarkoituksenmukainen.

Apurahojen myöntäminen perustuu apurahojen hakijoiden taiteellisten ansioiden arviointiin ja vertailuun, jonka taidetoimikuntien jäsenet suorittavat. Taiteellisia ansioita koskeva päätöksenteko perustuu sellaisiin arviointeihin, jotka eivät luontevasti sovi muutoksenhaun kautta tuomioistuinten oikeudellisesti harkittavaksi. Näistä syistä on perusteltua, ettei päätöksen tarkoituksenmukaisuutta ja taiteellisia ansioita koskevaan osuuteen edelleenään saisi hakea muutosta valittamalla. Näin esimerkiksi apurahapäätöksiin kuuluva taiteilijan taiteellisten ansioiden arviointi ei kuuluisi oikeusharkinnan piiriin.

Sääntely selkeyttää tietoisuutta siitä, ettei tuomioistuimen tehtävänä ole arvioida esimerkiksi päätöksen onnistuneisuutta, parem-

pia vaihtoehtoja tai lopputuloksen tarkoituksenmukaisuutta. Näin apurahojen tai avustusten hakijoille ei jää virheellistä käsitystä hallintotuomioistuimen toimivallan laajuudesta, mikä puolestaan saattaisi johtaa tarpeettomiin valituksiin ja kustannuksiin niin hakijoille itselleen kuin tuomioistuinlaitoksellekin.

Hallinto-oikeuden päätöksestä olisi valitusoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen ainoastaan niissä tilanteissa, joissa korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (701/1993) säädetään oikeudenkäyntimaksuista. Tähän lakiesitykseen liittyvien asioiden käsittely hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa olisi maksullista.

Kenelläkään ei ole subjektiivista oikeutta saada avustusta tai apurahaa. Tästä näkökulmasta Taiteen keskustoimikunnan päätöksiin nykyisin liittyvä valituskielto voisi edelleen olla perusteltu. Kuitenkin päätöksenteon avoimuuden ja läpinäkyvyyden kannalta katsotaan tarpeelliseksi poistaa valituskielto avustus- ja apuraha-asioissa. Muutoksella parannettaisiin näin taiteilijoiden oikeusturvaa.

Päätöksen täytäntöönpanosta muutoksenhakutilanteissa säädetään valtionavustuslain 35 §:ssä.

Pykälän 3 momentin mukaan apurahaa tai avustusta koskevan päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan valtionavustuslain 35 §:ää. Päätökset voitaisiin panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Valtionavustusten takaisinperintää koskevat päätökset voitaisiin panna täytäntöön verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetyssä järjestyksessä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin palkintoja koskevasta valituskiellosta. Taidetoimikuntien myöntämät palkinnot ovat luonteeltaan jälkikäteinen tunnustus taiteellisesti ansiokkaasta toiminnasta. Palkinnot myönnetään hakemuksetta.

Taiteen keskustoimikunta ja taidetoimikunnat tekevät vuosittain yhteensä noin 13 000 valtionavustuspäätöstä, joista noin 10 000 on apurahapäätöksiä. On mahdollista, että jatkossa opetus- ja kulttuuriministeriöstä siirretään edelleen Taiteen edistämiskeskuselle sellaisia valtionavustusasioita, joita mi-

nisteriön strategisten linjausten perusteella ei ole tarkoituksenmukaista hoitaa ministeriössä.

Valtionavustuspäätöksistä, jotka ovat ministeriön päätettävänä, saa valittaa laillisuusperusteella. Kun päätösasioita on aikaisemmin siirretty ministeriöstä taiteen keskustoimikunnan päätettäväksi, päätökset ovat tulleet valituskiellon piiriin. Kun päätöksentekomenettely ehdotetussa Taiteen edistämiskeskuksessa valtionavustus- ja apurahaasioissa muuttuu, on perusteltua, että näistä päätöksistä saa valittaa kuten muissakin valtion talousarvioon otettujen määrärahojen ja kamista koskeissa asioissa.

14 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 1 momentin mukaan Taiteen edistämiskeskuksen henkilöstöstä, virkojen täyttämisestä, virkavapauksista ja sijaisuuksista sekä valtion edustamisesta tuomioistuimissa ja muussa viranomaisessa säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Tarkempia määräyksiä Taiteen edistämiskeskuksen työn organisoinnista, virkamiesten tehtävistä sekä muusta hallinnon järjestelystä annettaisiin edistämiskeskuksen työjärjestyksellä.

15 §. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentti sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen.

Pykälän 2 momentin mukaan lailla kumotaisiin taiteen edistämisen järjestelystä 14 päivänä heinäkuuta 1967 annettu laki (328/1967) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Pykälän 3 momentin mukaan taideneuvosto nimettäisiin ensimmäisellä kerralla eli vuoden 2013 alussa lain 5 §:n 3 momentissa ehdotetusta kolmen vuoden määräajasta poiketen yli kolmeksi vuodeksi. Tämä on tarpeen, jotta taideneuvosto saa käynnistysvaiheessa riittävästi toiminta-aikaa. Lisäksi varmistetaan se, että jatkossa taideneuvosto ja valtion ja alueelliset taidetoimikunnat tulevat nimeytyksi eriaikaisesti. Jatkossa taideneuvostot asetettaisiin aina syyskuun alusta lukien ja taidetoimikunnat vuoden alussa.

Vuosiksi 2010—2012 asetut valtion taide- toimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat jatkaisivat tässä laissa tarkoitettujen valtion taidetoimikunnille ja alueellisille taidetoimikunnille säädettyjen tehtävien hoitamista sii-

hen saakka, kunnes taideneuvosto on nimitänyt valtion ja alueelliset taidetoimikunnat.

Pykälän 4 momentin mukaan taiteen keskustoimikunnan virkamiesten siirtymisessä Taiteen edistämiskeskukseen palvelukseen sovellettaisiin valtion virkamieslain (750/1994) säännöksiä.

Pykälän 5 momentti sisältäisi tavanomaisen säännöksen siitä, että ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

1.2 Laki valtion taiteilija-apurahoista

3 §. Taiteen edistämiskeskus päättäisi valtion taiteilija-apurahan suuruuden. Nykyisin päätöksen tekee opetus- ja kulttuuriministeriö.

4 §. Pykälässä säädetään taiteen akateemikon arvonimen myöntämisestä. Voimassa olevan lain mukaan esityksen tekee Taiteen keskustoimikunta. Esitysenteko-oikeus olisi jatkossa Taiteen edistämiskeskuksen yhteydessä olevalla taideneuvostolla.

4 b §. Pykälässä säädetään muutoksenhausta apurahan myöntämistä koskevaan päätökseen. Nykyisin apurahat myöntää Taiteen keskustoimikunta. Jatkossa apurahapäätökset tekisi Taiteen edistämiskeskuksen yhteydessä oleva valtion taidetoimikunta.

Nykyisin apurahan myöntämistä koskevista päätöksistä on säädetty valituskielto. Esityksessä ehdotetaan, että apurahan myöntämistä koskevasta päätöksestä voitaisiin hakea oikaisua ja valittaa. Muutoksenhakumenettely vastaisi taiteen edistämiskeskuksesta ehdotetun lain nojalla myönnettäviä avustuksia ja apurahoja koskevia päätöksiä.

4 d §. Valtion taiteilija-apuraha maksettaisiin nykyiseen tapaan kalenterikuukausittain. Pykälässä on selkeytetty periaate, jonka mukaan valtion taiteilija-apurahiin kohdistetaan virkaehtosopimusten mukaiset yleiskorotukset. Maksatusaikataulusta voitaisiin perustellusta syystä poiketa.

4 e §. Pykälässä on säädösviittaus valtionavustuslakiin. Pykälästä poistettaisiin säännös muutoksenhakukiellosta.

1.3 Laki alueiden kehittämisestä

10 §. Maakunnan liittojen tehtävistä poistettaisiin alueellisten taidetoimikuntien asettaminen. Maakunnan liitot asettaisivat edelleen liikuntaneuvostot.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Taiteen edistämiskeskuksesta annetun lain nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetus Taiteen edistämiskeskuksesta. Asetuksella on tarkoitus säätää tarkemmin Taiteen edistämiskeskuksen toiminnan järjestämisestä, tehtävistä, johtajan tehtävistä, asioiden ratkaisemisesta sekä taideneuvostosta ja taidetoimikunnista. Lisäksi säädettäisiin henkilöstöstä, virkojen kelpoisuusvaatimuksista ja täyttämisestä, virkavapauksista ja sijaisuuksista sekä valtion edustamisesta.

Taiteen keskustoimikunnasta säädetään myös valtion virkamiesasetuksessa (971/1994), tuloveroasetuksessa (1551/1992) ja valtion virkaehtosopimusasetuksessa (1203/1987), joihin tulee aikanaan tehdä Taiteen edistämiskeskuksen perustamisesta johdettavat muutokset.

Tarkempia määräyksiä Taiteen edistämiskeskuksen työn organisoinnista, virkamiesten tehtävistä sekä muusta hallinnon järjestelystä annettaisiin edistämiskeskuksen työjärjestyksellä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

Tarkoituksena on, että ennen lain voimaantuloa asetut valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat jatkavat laissa tarkoitettujen valtion taidetoimikunnille ja alueellisille taidetoimikunnille säädettyjen tehtävien hoitamista siihen saakka, kunnes taideneuvosto on nimittänyt valtion ja alueelliset taidetoimikunnat.

4 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

Perustuslain 16 §:n mukaan taiteen vapaus on turvattu. Perusoikeusuudistuksesta anne-

tun hallituksen esityksen (HE 309:1993 vp) perustelujen mukaan taiteessa tulee vallita ilmaisun ja menetelmien vapaus, joka osaltaan edistää ja monipuolistaa yhteiskunnallista keskustelua. Säännöksellä on myös kiinteä yhteys sananvapautta koskevaan perustuslain 12 §:ään.

Uudistuksessa selkeytettäisiin virastona toimivan Taiteen edistämiskeskuksen ja taidetoimikuntien välistä työnjakoa. Valtion ja alueellisilla taidetoimikunnilla olisi itsenäinen päätöksentekovalta taiteilijoiden apurahoja ja palkintoja koskevissa asioissa. Tämä vahvistaisi taiteen edistämiseen liittyvää päätöksentekoa, jonka keskeisenä elementtinä on vertaisarviointi ja siihen liittyvä riittävän etäällä poliittisesta ja virkamiesten tekemästä päätöksenteosta oleva Arm's length -periaate. Esityksellä vahvistettaisiin näin taiteen autonomista asemaa.

Voimassa olevassa taiteen edistämislain 5 a §:ssä säädetään, että taiteen keskustoimikunnan, valtion taidetoimikunnan ja alueellisen taidetoimikunnan päätökseen, joka koskee palkinnon, apurahan tai avustuksen myöntämistä, ei saa hakea muutosta valittamalla. Ehdotetussa laissa Taiteen edistämiskeskuksesta valituskielto koskisi jatkossa ainoastaan palkinnon myöntämistä koskevia päätöksiä. Muihin päätöksiin saisi pyytää oikeus ja hakea muutosta laillisuusperusteella.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että perustuslain 21 §:n 1 momentin ilmaus ”oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös” liittyy Suomen oikeuden mukaan oikeuksiksi ja velvollisuuksiksi tarkoitettuihin seikkoihin. Mikä tahansa yksilön kannalta myönteinen viranomaistoimi ei kuitenkaan ole yksilön oikeutta koskeva päätös perustuslain mielessä. Perustuslain kannalta on edellytyksenä, lainsäädännössä on riittävän täsmällinen perusta oikeutena pidettävän suhteen syntymiselle yksilön ja julkisen vallan

välille (PeVL 12/1997 vp, s1/II, PeVL 16/2000 vp, s. 4—5). Myös säännökset niin sanottua subjektiivista oikeutta harkinnanvaraisempienkin oikeuksien tai etuuksien myöntämisedellytyksistä voivat sinänsä muodostaa riittävän täsmällisen perustan perustuslain 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuna oikeutena pidettävän suhteen syntymiselle yksilön ja julkisen vallan välille (PeVL 42/2010 vp, s. 4/II).

Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien myöntämä apurahojen avulla tapahtuva rahoitus on harkinnanvaraista, eikä kenelläkään ei ole subjektiivista oikeutta saada avustusta tai apurahaa. Tästä näkökulmasta Taiteen keskustoimikunnan päätöksiin nykyisin liittyvä valituskielto voisi sinänsä edelleen olla perusteltu. Päätöksenteon avoimuuden ja läpinäkyvyyden kannalta on kuitenkin tarpeellista mahdollistaa avustusta ja apuraha-asioissa muutoksenhakuoikeus. Valituskiellon poistaminen vahvistaisi tältä osin taiteilijoiden oikeusturvaa.

Esityksessä ehdotetaan, että hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituslupajärjestel-

mää pidetään mahdollisena, koska apuraha- ja avustuspäätöksiin on ehdotettu liitettäväksi oikaisuvaatimusjärjestelmä. Kenelläkään ei myöskään ole subjektiivista oikeutta saada avustusta tai apurahaa. Esityksessä ehdotetut muutoksenhakukeinot voidaan katsoa olevan oikeusturvan kannalta riittävät. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt valituslupajärjestelmää sinänsä perustuslain oikeusturvaa koskevan 21 §:n vastaisena (PeVL 33/2006 vp, PeVL 37/2005 vp, PeVL 4/2005 vp, PeVL 4/2004 vp ja PeVL 33/2008 vp).

Valituskielto säilyisi valtion ja alueellisten taidetoimikuntien palkintojen myöntämistä koskevista päätöksistä. Ehdotettu muutoksenhakuikielto arvioidaan perustuslain 21 §:n kannalta mahdolliseksi, koska palkinnot ovat luonteeltaan jälkikäteinen tunnustus taiteellisesti ansiokkaasta toiminnasta ja koska palkinnot myönnetään hakemuksetta.

Valituskieltoa koskevat säännökset voitaneen säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**Taiteen edistämiskeskuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Toimiala

Taiteen ja kulttuurin edistämistä varten on Taiteen edistämiskeskus. Kulttuurin edistäminen on keskuksen tehtävä siltä osin kuin se ei kuulu muun viranomaisen tehtävään.

2 §

Toiminnan järjestäminen

Keskus on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen virasto, jolla on aluetoimipisteitä. Keskuksen yhteydessä on taideneuvosto, valtion taidetoimikuntia, alueellisia taidetoimikuntia sekä erillislautakuntia.

Keskuksen toiminnan järjestämisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tehtävät

Keskuksen tehtävänä on:

- 1) edistää taidetta ja kulttuuria kansallisesti ja kansainvälisesti;
- 2) edistää taiteilijoiden kansallisia ja kansainvälisiä työskentelyedellytyksiä;
- 3) osallistua taiteilijoiden toimeentuloedellytysten edistämiseen;

4) vastata yhteydessään olevien valtion taidetoimikuntien, alueellisten taidetoimikuntien ja erillislautakuntien sekä taideneuvoston hallinnosta sekä niille kuuluvien asioiden valmistelusta, päätösten esittelystä ja toimeenpanosta;

5) toimia opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijavirastona toimialallaan;

6) laatia opetus- ja kulttuuriministeriölle perusteltu ehdotus valtion talousarvioon otettavista toimialansa määrärahoista;

7) huolehtia muista taiteen ja kulttuurin edistämistehtävistä, joista erikseen säädetään tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriö sille antaa.

Aluetoimipisteet huolehtivat 1 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa mainituista tehtävistä alueillaan. Lisäksi keskus voi antaa alueellisille toimipisteille hoidettaviksi taiteen ja kulttuurin edistämiseen liittyviä valtakunnallisia erityistehtäviä.

Keskuksen tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

4 §

Johtaminen ja ratkaisovalta

Keskusta johtaa johtaja. Keskuksella on työjärjestys, jonka johtaja vahvistaa.

Johtaja ratkaisee ne keskuksen asiat, joita ei ole säädetty taideneuvoston, valtion taidetoimikuntien, alueellisten taidetoimikuntien

taikka erillislautakuntien ratkaistaviksi tai työjärjestyksessä määrätty keskuksen muun virkamiehen ratkaistavaksi.

Työjärjestyksellä määrättävistä asioista, johtajan viran tehtävistä ja asioiden ratkaisemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Taideneuvosto

Taideneuvoston tehtävänä on:

- 1) päättää valtion taidetoimikuntien toimialoista, nimistä ja määrästä;
- 2) nimeää valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien puheenjohtajan ja muut jäsenet;
- 3) antaa keskukselle esityksen taiteen määrärahojen jakaantumisesta;
- 4) päättää taideneuvostolle osoitettujen kehittämismäärärahojen käytöstä myöntämällä valtionavustusta tai apurahoja;
- 5) esittää valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) mukaista akateemikon arvonimeä;
- 6) toimia opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelimenä taidepoliittisissa linjauksissa;
- 7) huolehtia muista tehtävistä, joista erikseen säädetään tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriön sille antaa.

Taideneuvostossa on opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämänä puheenjohtaja sekä vähintään kuusi ja enintään kahdeksan muuta jäsentä. Taideneuvosto valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Taideneuvoston jäsenen tulee olla taiteeseen tai kulttuuriin perehtynyt henkilö.

Taideneuvoston toimikausi on kolme vuotta.

Ennen taideneuvoston asettamista ministeriö kuulee taiteen ja kulttuurin kannalta merkittäviä tahoja. Taideneuvostoa asettaessa on huolehdittava, että neuvoston taiteellinen ja muu asiantuntemus on monipuolinen ja että kielelliset ja alueelliset näkökohdat otetaan huomioon.

Taideneuvoston nimeämiskohdasta, kokoonpanon täydentämisestä, kokoontumi-

sesta, asioiden ratkaisemisesta ja maksettavista palkkiosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Valtion taidetoimikunnat

Valtion taidetoimikuntien tehtävänä on:

- 1) päättää valtion taiteilija-apurahoista annetun lain mukaisista apurahoista;
- 2) päättää taiteilijoille ja taiteilijaryhmille myönnettävistä apurahoista ja palkinnoista kukin omalla toimialallaan;
- 3) antaa asiantuntijalausuntoja oman toimialansa asioista;
- 4) osallistua toimialansa asiantuntijaelimenä keskuksen taiteeseen liittyvään strategia-työhön;
- 5) toimia asiantuntijaelimenä oman toimialansa valtakunnallista erityistehtävää hoitavalle aluetoimipisteelle.

Valtion taidetoimikuntia on vähintään seitsemän ja enintään kymmenen.

Valtion taidetoimikunnassa on puheenjohtaja ja vähintään neljä ja enintään yksitoista muuta jäsentä. Toimikunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Toimikunnan jäsenellä tulee olla hyvä taiteellinen asiantuntemus.

Valtion taidetoimikunnan toimikausi on kaksi vuotta. Sama henkilö voidaan määrätä toimikunnan puheenjohtajaksi ja jäseneksi enintään kahdeksi toimikaudeksi peräkkäin ja sen jälkeen aikaisintaan kahden vuoden kuluessa uudelleen. Ennen toimikunnan asettamista taideneuvosto kuulee taiteen kannalta merkittäviä tahoja. Toimikuntaa asettaessa on huolehdittava, että toimikunnan taiteellinen ja muu asiantuntemus on monipuolinen ja että kielelliset ja alueelliset näkökohdat otetaan huomioon.

Valtion taidetoimikuntien nimeämiskohdasta, kokoonpanon täydentämisestä, kokoontumisesta, asioiden ratkaisemisesta ja maksettavista palkkiosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Toimikuntien muusta hallinnon järjestelystä määrätään keskuksen työjärjestyksellä.

7 §

Alueelliset taidetoimikunnat

Alueellisten taidetoimikuntien tehtävänä on:

1) päättää taiteilijoille ja taiteilijaryhmille myönnettävistä apurahoista ja palkinnoista alueellaan;

2) osallistua toimialueensa asiantuntijaelimänä keskuksen taiteeseen liittyvään strategiatyöhön;

3) antaa asiantuntijalausuntoja.

Alueellisia taidetoimikuntia on kolmetoista.

Alueellisessa taidetoimikunnassa on puheenjohtaja ja vähintään neljä ja enintään yksitoista muuta jäsentä. Toimikunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Toimikunnan jäsenenä tulee olla hyvä taiteellinen asiantuntemus.

Alueellisen taidetoimikunnan toimikausi on kaksi vuotta. Sama henkilö voidaan määrätä toimikunnan puheenjohtajaksi ja jäseneksi enintään kahdeksi toimikaudeksi peräkkäin ja sen jälkeen aikaisintaan kahden vuoden kuluttua uudelleen.

Ennen alueellisen taidetoimikunnan asettamista taideneuvosto kuulee taiteen aseman kannalta merkittäviä alueellisia tahoja. Toimikuntaa asettaessa on huolehdittava, että toimikunnan asiantuntemus on monipuolinen ja että toimialueen kielelliset näkökohdat otetaan huomioon.

Alueellisten taidetoimikuntien toimialueista, nimeämisajankohdasta, kokoonpanon täydentämisestä, kokoontumisesta, asioiden ratkaisemisesta ja maksettavista palkkiosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Toimikuntien muusta hallinnon järjestelystä määrätään keskuksen työjärjestyksellä.

8 §

Erillislautakunnat

Keskuksen yhteydessä on seuraavat erillislautakunnat:

1) apurahojen ja avustusten jakamista varten lautakunta, josta säädetään eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetussa laissa (236/1961);

2) apurahojen jakamista varten lautakunta, josta säädetään eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetussa laissa (115/1997).

9 §

Lahjoitus- ja testamenttivarat

Keskus voi ottaa vastaan lahjoitus- ja testamenttivaroja.

10 §

Maksut

Keskuksen suoritteista perittäviin maksuihin sovelletaan, mitä valtion maksuperuste-laissa (150/1992) säädetään.

11 §

Taiteen edistämisen rahoitus

Tässä laissa tarkoitettujen taiteen edistämistoimenpiteiden rahoittamiseen tarvittavat määrärahat osoitetaan keskukselle ensisijaisesti raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien voittovaroista.

12 §

Valtionavustuslain soveltaminen

Tässä laissa tarkoitettuihin apurahoihin ja avustuksiin sovelletaan, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

13 §

Muutoksenhaku

Apurahan tai avustuksen myöntämistä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua päätöksen tekijältä siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valituksen saa tehdä vain sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Hallinto-oikeuden pää-

tökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Apurahaa tai avustusta koskevan päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan valtionavustuslain 35 §:ää.

Taidetoimikunnan palkinnon myöntämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

14 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Keskuksen henkilöstöstä, virkojen täyttämisestä, virkavapauksista ja sijaisuuksista sekä valtion edustamisesta tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tarkempia määräyksiä keskuksen työn organisoinnista, virkamiesten tehtävistä sekä muusta hallinnon järjestelystä määrätään keskuksen työjärjestyksellä.

15 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan taiteen edistämisen järjestelystä annettu laki (328/1967).

Tämän lain voimaan tullessa toimikautensa aloittavan taideneuvoston toimikausi jatkuu 5 §:n 3 momentissa säädetystä poiketen 31 päivään elokuuta 2016.

Ennen tämän lain voimaantuloa asetut valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat jatkavat tässä laissa tarkoitettujen valtion taidetoimikunnille ja alueellisille taidetoimikunnille säädettyjen tehtävien hoitamista siihen saakka, kunnes taideneuvosto on nimittänyt valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat.

Taiteen keskustoimikunnan virkamiesten siirtymisessä keskuksen palvelukseen sovelletaan valtion virkamieslain (750/1994) säännöksiä.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki**valtion taiteilija-apurahoista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) 3 §:n 4 momentti, 4, 4 b, 4 d ja 4 e §, sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 4 momentti laissa 1135/2010, 4 § laissa 531/2008, 4 b § laissa 367/2000 sekä 4 d ja 4 e § laissa 666/2002, seuraavasti:

3 §

Taiteen edistämiskeskus päättää valtion taiteilija-apurahan suuruuden.

4 §

Tasavallan presidentti voi taiteen edistämiskeskuksesta annetun lain (/) 5 §:ssä tarkoitetun taideneuvoston esityksestä myöntää akateemikon arvonimen erittäin ansioituneelle taiteenharjoittajalle. Tällainen arvonimi voi olla samanaikaisesti korkeintaan yhdellätoista taiteenharjoittajalla. Toimituskirja, jolla arvonimi myönnetään, on maksuton.

4 b §

Apurahan myöntämisestä päättää Taiteen edistämiskeskuksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettu valtion taidetoimikunta.

Apurahan myöntämistä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua päätöksen tekijältä siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valituk-

sen saa tehdä vain sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Apurahaa tai avustusta koskevan päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan valtionavustuslain 35 §:ää.

4 d §

Valtion taiteilija-apuraha maksetaan kalenterikuukausittain noudattaen valtion virkamiesten palkkauksen yleiskorotuksista sovitut perusteita. Maksatusaikataulusta voidaan perustellusta syystä poiketa.

4 e §

Tässä laissa tarkoitettuihin taiteilija-apurahiin sovelletaan muutoin, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

3.

Laki**alueiden kehittämisestä annetun lain 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alueiden kehittämisestä annetun lain (1651/2009) 10 §:n 1 momentin 8 kohta seuraavasti:

10 §

Maakunnan liiton tehtävät

Maakunnan liitto:

8) asettaa liikuntaneuvostot;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20_____.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 31 päivänä toukokuuta 2012

Pääministerin estyneenä ollessa, puolustusministeri

STEFAN WALLIN

Kulttuuri- ja urheiluministeri *Paavo Arhinmäki*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

valtion taiteilija-apurahoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) 3 §:n 4 momentti, 4, 4 b, 4 d ja 4 e §, sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 4 momentti laissa 1135/2010, 4 § laissa 531/2008, 4 b § laissa 367/2000 sekä 4 d ja 4 e § laissa 666/2002, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää valtion taiteilija-apurahan suuruudesta.

Taiteen edistämiskeskus päättää valtion taiteilija-apurahan *suuruuden*.

4 §

Tasavallan presidentti voi taiteen keskus-toimikunnan esityksestä myöntää akateemikon arvonimen erittäin ansioituneelle taiteenharjoittajalle. Tällainen arvonimi voi olla samanaikaisesti korkeintaan yhdellätoista taiteenharjoittajalla. Toimituskirja, jolla arvonimi myönnetään, on maksuton.

4 §

Tasavallan presidentti voi taiteen *edistämiskeskukselta* annetun lain (/) 5 §:ssä *tarkoitettun taideneuvoston* esityksestä myöntää akateemikon arvonimen erittäin ansioituneelle taiteenharjoittajalle. Tällainen arvonimi voi olla samanaikaisesti korkeintaan yhdellätoista taiteenharjoittajalla. Toimituskirja, jolla arvonimi myönnetään, on maksuton.

4 b §

Taiteen keskustoimikunnan ja valtion taide-toimikunnan päätökseen, joka koskee apurahan tai avustuksen myöntämistä, ei saa hakea muutosta valittamalla.

4 b §

Apurahan myöntämisestä päättää *Taiteen edistämiskeskukselta* annetun lain 6 §:ssä *tarkoitettu valtion taidetoimikunta*.

Apurahan myöntämistä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua päätöksen tekijältä siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla *hallinto-oikeuteen* siten kuin *hallintolainkäyttölaissa* (586/1996) säädetään. Valituksen saa tehdä vain sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. *Hallinto-oikeuden* päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Apurahaa tai avustusta koskevan päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan valtionavustuslain 35 §:ää.

4 d §

Valtion taiteilija-apuraha maksetaan kalenterikuukausittain noudattaen *soveltuvien osin* valtion virkamiesten palkkauksen maksamista koskevia säännöksiä, jollei asianomainen taidetoimikunta erityisestä syystä toisin päätä.

4 e §

Tässä laissa tarkoitettuihin apurahoihin ja avustuksiin sovelletaan muutoin, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään. *Apurahojen ja avustusten myöntämistä koskevaan taiteen keskustoimikunnan ja valtion taidetoimikunnan päätökseen ei kuitenkaan sovelleta lain 34 §:ää.*

4 d §

Valtion taiteilija-apuraha maksetaan kalenterikuukausittain noudattaen valtion virkamiesten palkkauksen *yleiskorotuksista sovitut perusteita*. *Maksatusaikataulusta voidaan perustellusta syystä poiketa.*

4 e §

Tässä laissa tarkoitettuihin *taiteilija*-apurahoihin sovelletaan muutoin, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

alueiden kehittämisestä annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alueiden kehittämisestä annetun lain (1651/2009) 10 §:n 1 momentin 8 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

Maakunnan liiton tehtävät

Maakunnan liiton tehtävät

Maakunnan liitto:

Maakunnan liitto:

8) asettaa *alueelliset taidetoimikunnat ja* liikuntaneuvostot;

8) asettaa liikuntaneuvostot;

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

*Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.*